

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи
на здобуття ступеня вищої освіти магістр

на тему: «Методика обліку грошових коштів та аналіз платоспроможності
підприємства»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ступеня вищої освіти Магістр
групи 1
Смехнова І. Ю.
Керівник: Канцедал Н. А.
Рецензент: Мілька А. І.

Полтава - 2022 року

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ.....	8
1.1. Економічний зміст грошових коштів, їх класифікація, функції	8
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення...	15
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ.....	19
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства	19
2.2. Облік грошових коштів та відображення інформації у звітності	22
2.3. Податкові аспекти обліку грошових операцій.....	34
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ І ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	39
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання	39
3.2. Аналіз ліквідності балансу та оцінювання платоспроможності підприємства за системою відносних показників	50
3.3. Визначення ознак поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності.....	63
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах гострої кризи, коли економіка далека від стабільних і зростаючих показників, особливої уваги потребує розробка науково обґрунтованих підходів формування ефективного прогнозу щодо управління грошовими коштами. Створення і використання адекватної системи управління грошовими коштами, базовими складниками якої є бухгалтерський облік та аналіз фінансових даних дозволяє успішно вирішувати нагальні проблеми господарюючого суб'єкта, зокрема здійснювати перспективне фінансове планування грошових потоків.

Своєчасність поточних платежів є основою формування позитивного іміджу підприємства на ринку, а для того, щоб воно було стабільно платоспроможним – необхідно, точно і достовірно відображати інформацію про рух грошових коштів та їх залишки на підприємстві.

Питання обліку грошових коштів та відображення їх у фінансовій звітності розглядалися багатьма науковцями, до числа яких можна віднести С. Голова, Є. Гнатенко, А. Гикава, В. Костюченко, О. Литнева, С. Максимова, М. Овсійчук, С. Олійник, Л. Шнейдмана, та інших. Цими авторами розглядалася понятійна база, підходи до трактування таких дефініцій як «грошові кошти», «облікове відображення операцій з грошовими коштами», «відображення грошових коштів у звітності».

Основні аспекти бухгалтерського обліку грошових коштів у своїх працях розглядали Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голова, В. М. Жук, Н. Л. Жук, Л. О. Іваніщенко, Г. Г. Кірейцев, М. В. Кужельний, Н. П. Кузик, В. В. Сопко, Н. М. Ткаченко та інші. Проте, додаткових досліджень потребують питання оптимізації грошових потоків і розрахунків, урахування змін чинного законодавства щодо всіх видів операцій з грошовими коштами з метою об'єктивного та правомірного відображення інформації в системі обліку та у звітності.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є теоретичне

узагальнення методичних засад обліку грошових коштів, розробка рекомендацій з удосконалення їх обліку та аналізу платоспроможності в умовах реальної практики господарюючих суб'єктів.

У контексті теми роботи окрема увага приділена особливостям оподаткування кешбеку у грошових операціях з точки зору ідентифікації податкового агента.

Для досягнення мети в роботі поставлено наступні завдання: 1) уточнити економіко-правову сутність поняття грошових коштів; 2) узагальнити зміст та основні положення актуальних нормативних документів, що врегульовують облік грошових коштів; 3) узагальнити порядок документування операцій щодо грошових коштів у досліджуваного суб'єкта; 4) визначити напрями удосконалення методики обліку грошових коштів та аналізу платоспроможності підприємства, виходячи з концепцій статичного і динамічного балансу.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження теоретико-методичні засади обліку грошових коштів господарюючих суб'єктів. Предметом дослідження є процеси документування та обліку операцій, що впливають на формування показників платоспроможності досліджуваного підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів:

1) в теоретичному аспекті досліджуваної теми доведено, що від ефективності обліку та управління грошовими потоками залежить реалізація поточних і довгострокових цілей і завдань підприємства, виконання зобов'язань перед кредиторами, стабільність виробничої діяльності підприємства та його фінансова стійкість у перспективі;

2) узагальнено підходи до розрахунку ліміту каси з урахуванням актуальних законодавчих змін, систематизовано процедурні аспекти облікового відображення результатів інвентаризації каси;

3) встановлено що, необхідною передумовою використання кешбеку у розрахункових операціях для підприємства є укладання партнерського

договору з банком. У цьому контексті уточнено: хто є податковим агентом з податку на доходи фізичних осіб при виплатах у вигляді кешбеку та чи оподатковуються ПДВ операції з виплати підприємством банку суми кешбеку.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблено рекомендації, що сприятимуть оптимізації чистого грошового потоку, збалансованості руху коштів, синхронності їх формування на підприємстві через налагодження дієвої системи обліку та управління грошовими потоками на підприємствах.

Проілюстровано індивідуалізований характер пошуку відповіді на окремі проблемні питання бухгалтерського обліку грошових коштів підприємства. Тим самим підкреслюється роль і значення професійної підготовки сучасного бухгалтера з точки зору його перспективних можливостей: використання професійного судження у практичній діяльності.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідалися на засіданнях конференцій, зокрема шляхом у часті у всеукраїнській конференції у м. Дніпро, ДДАЕУ, 2022.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано тези у співавторстві в матеріалах конференцій, розміщених у відкритому доступі, зокрема в електронному репозитарії ПДАУ загальним обсягом 0,25 др. арк.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

1.1. Економічний зміст грошових коштів, їх класифікація, функції

Гроші мають тривалу історію розвитку. У сучасному світі важко навіть уявити наше життя без грошових відносин. Можна сказати, вони пронизують все наше буття, допомагають нам розвиватися і отримувати необхідні блага, за їх участю будуються суспільні відносини. Гроші пройшли тривалу історію зміни їх форм і видів. Однозначно визнаної всіма економістами визначення суті грошей немає досі, проте багато провідні економісти вважають, що економічна природа грошей полягає в тому, що це - особливий товар, що виконує роль загального еквівалента вартості інших товарів і послуг [23].

У сучасній вітчизняній економічній доктрині також виділяється п'ять основних функцій грошей. Зокрема, як засіб платежу гроші функціонують при здійсненні платежів поза будь-якої безпосереднього зв'язку зі сферою товарообігу. Ця функція проявляється в ситуаціях, коли передача грошей від однієї особи іншій особі не опосередковує обіг товарів, робіт і послуг. Найбільш характерним прикладом реалізації функції засобу платежу є безоплатна сплата податків та інших обов'язкових платежів до бюджету держави [18].

Функція світових грошей пов'язана з використанням валюти тієї чи іншої держави в міжнародних розрахунках. Наявність цієї функції обумовлено глобалізацією світової економіки, що, в свою чергу, супроводжується процесами активного міждержавної господарської взаємодії, взаємодією ринків праці, товарних ринків і ринків капіталу. Відповідно, використання тієї чи іншої національної валюти, як правило, вже не обмежується межами однієї держави, а характеризується як транскордонний [18].

В якості ще однієї економічної функції грошей цілком можна розглядати використання їх в якості параметра при грошовому вимірі об'єктів

бухгалтерського обліку. Ідея виділення цієї функції не є новою, проте до теперішнього часу не отримала однозначного визнання на теоретичному рівні.

Фахівці звертають увагу на те, що поряд з реальними монетами в Середньовіччі існували рахункові монети, завдяки яким тодішнє суспільство, принаймні деякі його кола, набуло в сфері бухгалтерії майстерність, який не досяг в практичній економіці. У Трактаті про рахунки і записи (1494 г.) італійський мислитель Л. Пачолі, описуючи одне з правил ведення бухгалтерії, роз'яснював уявному учню: «І так ти будеш продовжувати перенесення інших статей по всіх інших товарах, складаючи про всяку річ окрему статтю... вартість слід приймати за поточним курсом, яка значиться на відповідному аркуші інвентарю, обираючи для статті будь-яку монету, яка, одначе, при виборі повинна бути приведена до одного виду, бо незручно складати вибірки зі статей, виражених в різних грошах». Це свідчення вказувалося на необхідність обов'язкового відображення в бухгалтерському обліку всіх об'єктів не тільки в натуральному, а й в грошовому вираженні з перерахунком на яку-небудь одну обрану для цієї мети валюту [23].

Аналогічний підхід використовується при здійсненні бухгалтерського обліку та в наш час. На теоретичному рівні поряд із зазначеними вище пропонується виділяти і деякі інші функції грошей. Наприклад, можна виділити їх інформаційну функцію, через реалізацію якої держава отримує уявлення про ефективність механізму державного регулювання в сфері оподаткування, а також яка дозволяє виявити ряд фактів, включаючи несплату податків, неправильне їх обчислення, несвоєчасну сплату і т.д.

Функціонування підприємства – це складний динамічний процес, що є результатом безперервного циклічного руху грошових коштів. Для здійснення виробничої діяльності кожне підприємство повинно мати в необхідних розмірах грошові кошти, які є найліквіднішою частиною оборотних активів [24].

Гроші - це фінансові ресурси організації, самі ліквідні активи, здатні забезпечити виконання зобов'язань будь-якого рівня і виду, необхідні

підприємству для здійснення розрахунків між постачальниками і підрядниками, для здійснення платежів в бюджет і фонди, розрахунків з банками, кредитними установами, для видачі працівникам зарплати та для здійснення інших видів виплат [25].

Гроші опосередковують всі економічні відносини людей з приводу купівлі-продажу результатів їхньої діяльності. Свої функції гроші виконують у результаті безперервного руху у сфері обігу. Гроші стали невід'ємною частиною життя суспільства. Без їх існування не можливе ефективне функціонування економічних процесів (виробництва, купівлі-продажу товарів, послуг тощо). За допомогою грошей забезпечується сталий розвиток економіки, гроші стають певним важелем в руках держави, за допомогою якого контролюється стабільність економічних процесів.

Гроші дають змогу придбати засоби матеріально-технічного призначення, які споживаються у виробничому процесі. У грошовій формі здійснюються деякі платежі у виробничій сфері. У результаті виробництва створюється готова продукція, яка реалізується покупцям, що дає підприємству змогу одержати грошові кошти. Ці кошти витрачаються знову на придбання ТМЦ, на виплату заробітної плати, сплату податків, зборів, інших обов'язкових платежів тощо. Відтак, у процесі діяльності підприємства гроші постійно здійснюють кругообіг і поступово проходять усі його стадії [12].

В економічній літературі автори по-різному трактують і застосовують словосполучення: «гроші», «грошові кошти», «грошові засоби», «грошові активи», «грошові потоки». В сучасній економічній та фінансовій літературі немає єдиної понятійної бази щодо даних понять. Перераховані словосполучення повинні розглядатися як категорії в економічних науках. Об'єктивний взаємозв'язок економічної теорії, фінансів, юриспруденції та бухгалтерського обліку в трактуванні категорій і понять дозволить розробити єдину поняттєву базу [12].

Гроші - це економіко-фінансова категорія. Вони забезпечують підтримку кругообігу господарських засобів підприємства, що впливає на його фінансову

стійкість. Серед основних функцій грошей слід назвати наступні: міра вартості, засіб обігу, засіб платежу, засіб накопичення, світові (всесвітні) гроші.

Сьогодні існує чотири види грошей:

- товарні гроші - один з декількох видів грошових коштів, які являють собою товар або річ, що використовуються безпосередньо, які виступають еквівалентом вартості інших товарів або речей. Такі гроші називають ще примітивними грошима;

- забезпечені (розмінні, представницькі) гроші, у їх ролі виступають знаки або сертифікати, які можуть бути обмінені за пред'явленням на фіксовану кількість певного товару або товарних грошей, наприклад на золото або срібло. Фактично, забезпечені гроші є представниками товарних грошей. Історики вважають, що перші забезпечені гроші з'явилися в Стародавньому Шумері, де для оплати використовувалися фігурки овець і кіз з обпаленої глини. Ці фігурки могли бути обмінені по пред'явленню на живих овець і кіз.

- фіатні (Fiat Money), називають ще декретні гроші, це валюта, яку уряд оголосив в якості законного засобу платежу, незважаючи на те, що вона не має ніякої внутрішньої вартості і не забезпечена резервами. Сьогодні велика частина паперових грошей в світі є фіатними грошима. Історія говорить, що першою фіатною валютою став китайський юань, це сталося в середні століття, так як саме вони першими, яка використала паперові гроші ще у восьмому столітті в епоху династії Тан;

- кредитні - форма грошей, що представляє собою нерозмінні на золото банкноти центральних банків і на їх основі - банківські депозити. Приклади кредитних грошей: вексель, чек, облігація, одиниці вартості електронних нефіатних платіжних систем (різновид електронних грошей) [7].

Грошові кошти, які отримує підприємство у результаті своєї діяльності, називаються грошовим потоком. Грошовий потік - це безперервний процес руху готівкових та безготівкових грошей. Всі види господарської та фінансової діяльності компанії супроводжуються доходами і витратами.

Господарська діяльність кожної організації нерозривно пов'язана з

припливом і відтоком коштів, надходженням різних платежів і виплатами, які розподіляються в часі.

Різні види грошових потоків організації об'єднуються в єдиний фінансовий потік, який є самостійним об'єктом системи управління ресурсами.

Відносини, що виникають між підприємствами внаслідок господарської діяльності, називають розрахунками. Вони можуть здійснюватись формах готівки та без готівки.

Готівкові розрахунки - платежі готівкою за реалізовану продукцію та/або товари, виконані роботи, надані послуги, а також за операції, які можуть бути безпосередньо пов'язані з процесами реалізації. Готівка до каси може надходити з різних джерел. Зокрема, власне з рахунків у банку (за наявності таких) на цілі, що визначені у підтверджуючих документах на отримання готівки. Готівка, одержана у банку і не використана за призначенням, вільному розпорядженню не підлягає. Її необхідно повернути до банку, або, залишаючи в межах встановленого ліміту в касі, спрямувати на потреби, на які вона одержувалась. На осіб, які витратили гроші не за цільовим призначенням, накладається штраф у розмірі витраченої не за адресою готівки [21].

Готівкова форма розрахунків має не тільки переваги, а й недоліки. До переваг готівкової форми розрахунків в першу чергу слід віднести оперативність їх здійснення.

Серед недоліків є такі: обмеження щодо суми розрахунків між підприємствами протягом одного дня; необхідність використання реєстраторів розрахункових операцій при здійсненні готівкових розрахунків у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг передбачена [21]. Для зберігання готівки та інших коштів, здійснення операцій з готівкою на підприємстві створюється каса.

Для розрахунків з іншими підприємствами суб'єкти господарювання самостійно обирають форму розрахунків з іншими підприємствами. Безготівкові розрахунки – це перерахунок встановленої у документах суми коштів з рахунків платників на рахунки їх отримувачів, перерахування банками

за дорученням підприємств і фізосіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів

Види банківських рахунків наведено на рис. 1.1.

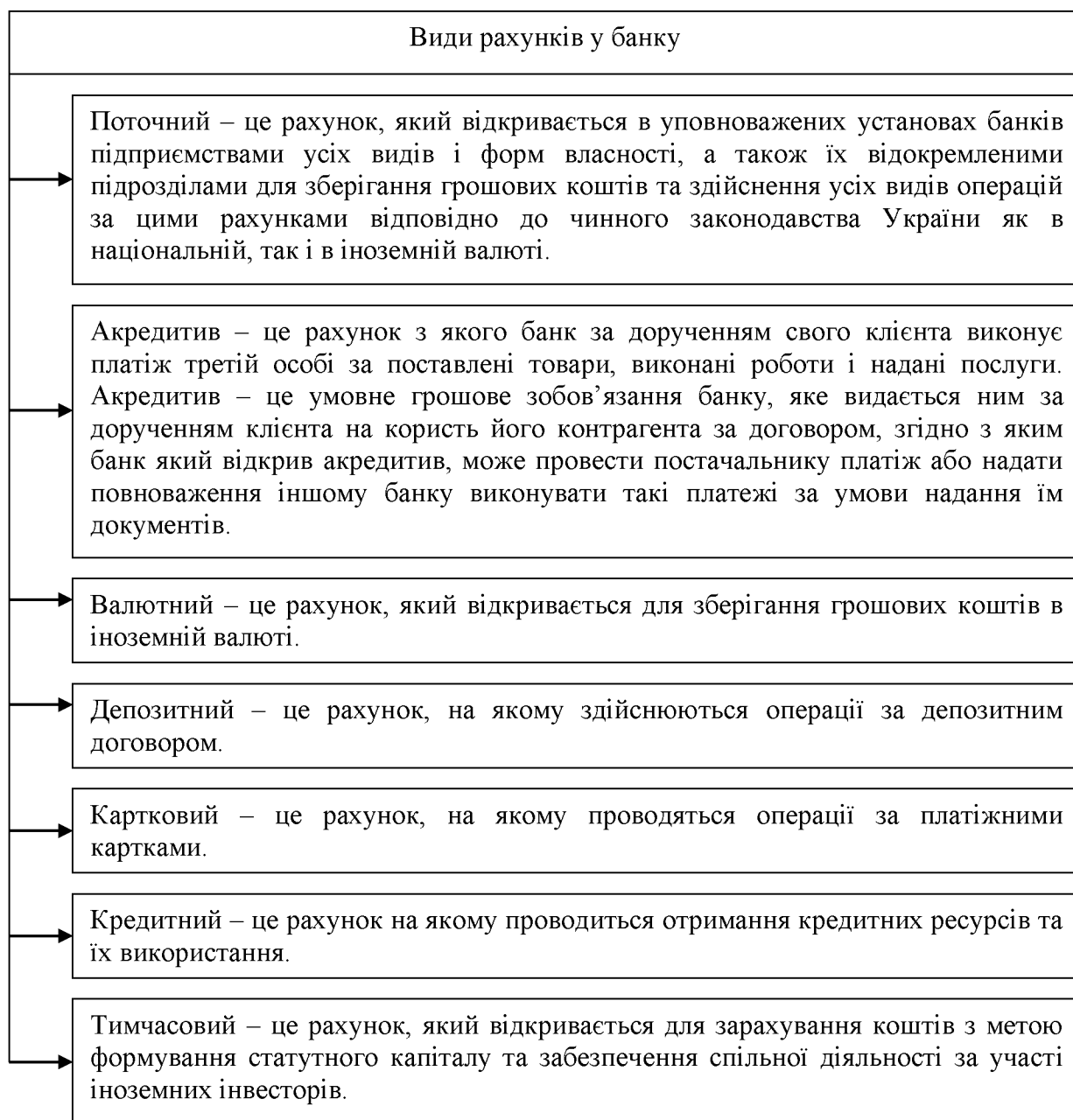

Рис. 1.1. Основні види банківських рахунків

Банк, в якому відкрито рахунки підприємств, організацій, установ усіх форм власності, фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, банків та їх установ, фізичних осіб, та який здійснює для них на договірних засадах будь-яку з операцій, – є обслуговуючим [16].

Характерною особливістю безготівкових розрахунків є те, що списання

грошових коштів з рахунку здійснюється банком за розпорядженням клієнта.

Без розпорядження клієнта списання коштів допускається виключно за рішенням суду, а також у випадках, встановлених законом та договором між банком та клієнтом.

Списання банком коштів здійснюється у порядку надходження розрахункових документів та встановлено черговість їх виконання у випадку одночасного надходження і недостатності коштів.

Розрахункові документи, які використовуються при здійсненні операцій на рахунках в банках узагальнено на рис. 1.2.

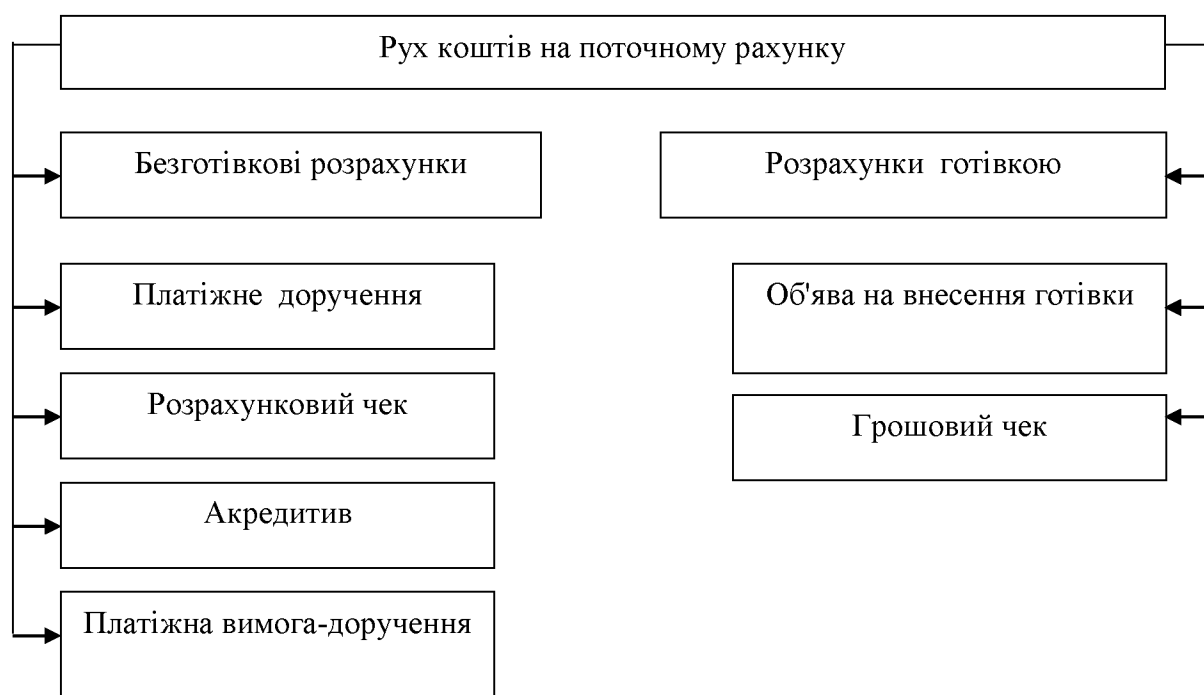

Рис. 1.2. Розрахунково-грошові документи, які використовуються при здійсненні операцій на рахунках в банку

До переваг безготівкової форми розрахунків слід віднести відсутність обмежень щодо мінімального та максимального розмірів платежу [65].

Отже, основною характеристикою, яка виділяє грошові кошти з-поміж інших оборотних активів є їх ліквідність. Адже до грошових коштів належить готівка в касі, електронні гроші, залишки коштів на поточних та інших рахунках. А такі ліквіди підприємство може використати відразу для проведення розрахунків у процесі здійснення господарських операцій або ж для погашення заборгованості.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Важливість та актуальність інформації про грошові кошти підприємства, полягає у потребі надання користувачам повної та неупередженої інформації про показники фінансового стану для дієвих управлінських рішень. Отримання достовірної та повної інформації про рух грошових коштів забезпечує прийняття якісних управлінських рішень в частині управління поточним фінансовим станом підприємства та розробки ефективної стратегії його подальшого розвитку. Проте до тепер наявні проблемні питання облікового відображення грошових коштів, які спричиняють негативний вплив на безперервність процесу виробництва і своєчасність реалізації продукції.

Гавриленко В. та Олексюк І. вважають значимою роль правильної організації обліку грошових коштів, а також побудови їх обліку на підприємствах. Це пов'язано з тим, що грошові кошти є гарантом забезпечення швидкого кругообігу оборотних коштів, створення необхідних умов для безперебійних розрахунків за придбані ТМЦ. Облік же забезпечує інформацію про наявність грошових коштів, їх використання та контролює зберігання [8].

Коваль М. І. та Нетреба Ю. О. для достовірного відображення об'єктів обліку вважають за доцільне внести зміни до Плану рахунків. Зокрема рахунок 32 «Еквіваленти грошових коштів», з відповідними субрахунками 321 «Еквіваленти грошових коштів в національній валюті» та 322 «Еквіваленти грошових коштів в іноземній валюті» [17].

На думку авторів, на підприємствах необхідно проводити системний аналіз грошових потоків для визначення тенденцій і закономірностей їх формування. В сукупності показників, за якими аналіз буде здійснений, може бути створена система економічної безпеки підприємств. Для системного аналізу автори виділяють етапи:

- 1) оцінка ліквідності балансу;
- 2) визначення показників оцінки ліквідності, ділової активності, Звіту про рух грошових коштів,

3) визначення групи коефіцієнтів, які характеризують грошові потоки [17].

Кузь В.І., Кіцен Т.О. пропонують ввести на практиці рахунок 32 «Грошові потоки в розрізі видів (напрямів) діяльності». На їх думку, повинні бути відкриті субрахунки - 321 «Грошові потоки від операційної діяльності», 322 «Грошові потоки від фінансової діяльності» та 323 «Грошові потоки від іншої діяльності». Використання зазначених субрахунків більш повно забезпечить інформаційні потреби управлінського персоналу, а для потреб управління - визначення рівня платоспроможності [20].

Пагас О.В. , Пилипенко О.І. пропонують для обліку коштів за відкритими безвідкличними акредитивами використовувати рахунок 32 «Грошові кошти з обмеженим доступом» в аналітичному розрізі за валютою [41].

Гордополова Н. В. та Ясишена В. В. розробили алгоритм аудиторської перевірки Звіту про рух грошових коштів. Авторами схематично виокремлено стадії, етапи перевірки, процедури, прийоми і тести. При цьому чітко спостерігається зв'язок з планом а програмою аудиту. Використання зазначеного алгоритму може бути використаний внутрішніми аудиторями підприємств, дотримання етапів може скороти час проведення таких перевірок. І як результат - достовірність доказової бази при перевірці показників Звіту про рух грошових коштів [10].

Ананська М.О., Пильнева Н.О., Полозов М.О. для удосконалення організації обліку грошових коштів пропонують впровадити систему «Клієнт – Банк», ввести зарплатний проект та застосовувати корпоративні карти для господарських розрахунків. Таким чином, підприємства переведуть всі свої розрахунки у безготівкову форму. Перевагами, на думку авторів, є: економія часу та засобів, оптимізація документообігу, удосконалення облікових робіт, економія транспортних витрат, пов'язаних з зберіганням готівки, удосконалення аналітичного обліку. Але все ж, автори відмічають необхідність залишати в касі невеликий обсяг готівки [1].

Єрмолаєва М. В., Черненко К. В., Гафіяк А. М. зазначають, що облікове

середовище грошових коштів перебуває під контролем НБУ, ДФС, учасників та адміністрації підприємств. Це пояснюється, що гроші - це актив в стані руху та змін. Науковці наполягають на вдосконаленні чинної нормативної бази у частині методики обліку грошових коштів, розробки нових автоматизованих програмних продуктів для облікового персоналу підприємств. При розробці таких програм необхідно врахувати головні вимоги - максимально зменшити обіг готівки та забезпечити надійне її збереження [13].

Удосконалення організації обліку грошових коштів, на думку Білецької К., пов'язане з визначенням потреби у: по-перше, широкому залученні в практику показників грошових потоків. Їх значення є як ідентифікатори фінансової стійкості, стабільності платежів та платоспроможності; по-друге, узагальненні галузевих закономірностей в практиці обліку підприємства; по-третє, визначенні потоків облікової інформації, яка є підґрунтям для аналізу руху грошових коштів підприємств [3].

Кузь В.І., Кіцен Т.О. виділяють управління грошовими коштами, як один з важливих напрямів перспективного розвитку суб'єктів господарювання. В результаті раціонального управління відбувається збалансованість між надходженнями і витрачаннями, а отже, підтримання достатнього рівня платоспроможності та фінансової стійкості господарюючих суб'єктів. Управління грошовими потоками повинно базуватися на формуванні раціонального інформаційного забезпечення. Облікова інформація в управлінні має бути систематизована та інтерпретована відповідно до інформпотреби управлінського персоналу [20].

Ковальов В.В. визначає значимість грошових коштів в трьох площинах: рутинність (використання для сплати поточних зобов'язань, забезпечення платоспроможності економічних суб'єктів); обережність (резерв у частині виконання непередбачених платежів); спекулятивність (спекулятивні міркування).

Приходько А.Л., Пархоменко В.М. рекомендують для здійснення контролю за грошовими коштами ввести в штат внутрішнього аудитора, або

посадові обов'язки головного бухгалтера доповнити пунктом щодо контролю за грошовими операціями [47].

Результати здійсненого контролю може надати рекомендації для раціонального використання грошових коштів. А також, буде в нагоді при усуненні недоліків в організації роботи і уникненні помилок в плануванні роботи.

Совівський В.Є., Кулик Ю.М. визначають проблеми обліку грошових коштів. Зокрема, на думку авторів, систему бухгалтерського обліку грошових коштів необхідно побудувати у кілька етапів:

1. Нормативне забезпечення;
2. Удосконалення касових документів;
3. Реєстрація інформації в реєстрах;
4. Формування звітності [56].

На думку авторів, необхідно при розробці фінансових планів необхідно прогнозувати обсяг доходів та обґрунтовувати статті витрат. Кожного місяця необхідно розробляти Звіт про рух грошових коштів, порівнюючи його з плановими показниками підприємств.

Горак Софія, на основі вивчення міжнародного досвіду грошових операцій, пропонує:

- а) у діяльності підприємств використовувати клірингові розрахунки;
- б) застосування овердрафтів, який передбачає погашення 70-75 % суми зобов'язання;
- в) використання корпоративних карток для оперативних розрахунків з працівниками підприємств [9].

Косик А.Ю., Пилипенко С.М. для вирішення проблемних питань з обліку руху грошових коштів пропонують на рівні нормативних актів розробити єдиний термінологічний апарат щодо категорії «грошові кошти». Для підприємств автори пропонують автоматизувати облік грошових коштів [19].

Наявність вищенаведених актуальних проблемних питань обліку грошових коштів, зумовлює потребу в пошуку шляхів їх вирішення.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «XXX» (далі – ТОВ «XXX») є юридичною особою приватного права, створене у порядку, визначеному чинним законодавством. ТОВ «XXX» у своїй діяльності керується положеннями Кодексів України: Цивільного, Господарського, Податкового, Закону України «Про господарські товариства» та інших чинних законодавчих актів, а також Статуту.

Місце знаходження підприємства: XXX.

Директором ТОВ «XXX» є XXX А. С.

ТОВ «XXX» створене з метою отримання прибутку та задоволення інтересів учасників товариства.

Власний капітал ТОВ «XXX» на 31.12.2021 р. становить 636 млн 781 тис. грн. Зареєстрований капітал ТОВ «XXX» - зафіксована в засновницьких документах сума статутного капіталу, яка формується відповідно до законодавства. Засновники ТОВ «XXX» представлено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Перелік засновників ТОВ «XXX»

Перелік засновників	Адреса	Розмір внеску до статутного капіталу, грн	Частка (%)
XXX	XXX	9 000,00	30,0
XXX	XXX	6 000,00	20,0
XXX	XXX	2 250,00	7,5
XXX	XXX	12 750,00	42,5

Скоригований залишок нерозподіленого прибутку на початок року становив 459 млн 499 тис. грн. Зміни у нерозподіленому прибутку пов'язані з отриманням за 2021 рік прибутку у сумі 206 млн 755 тис. грн та виплатою

дивідентів в сумі 30000 грн. Залишок додаткового та резервного капіталу протягом 2021 року не змінювався та станом на 31.12.2021 р. становить відповідно 35 тис. грн та 442 тис. грн.

Довгострокові фінансові інвестиції ТОВ «XXX» склали до статутного капіталу дочірніх підприємств: ТОВ «Д-Стар Центр» - 13 млн 644 тис. грн (частка 100 %), ТОВ «XXX Трейд» - 35 млн 148 тис. грн (100 %). У 2020 році товариство зареєструвало дочірню компанію DI-STAR EU Sp. z o. o.; у Польщі, внесок 700000 PLN, що складає 4 млн 384 тис. грн., у 2021 році ця сума склала 4 млн 684 тис. грн (100 %).

Сфера діяльності товариства з обмеженою відповідальністю «XXX» (далі - ТОВ «XXX») розробка, виробництво, дистриб'юція та продаж алмазного інструменту, пристосувань і верстатів для будівельної галузі. Популярність торгової марки «XXX» пояснюється високою якістю, оптимальними технічними характеристиками інструменту і різноманітним асортиментом, що включає широку лінійку інструмента: алмазні відрізні круги для КШМ по кераміці, для плиткорізів, для різання природного каменю на УШМ і стаціонарному обладнанні, для різання бетону на КШМ, бензорізи та швонарізчики; для різання асфальту на швонарізчиках; фрези алмазні сегментні для КШМ і промислових шліфувальних машин, свердла алмазні для ручних електродрилів та свердлильних установок, пристосування для підвищення ефективності використання алмазного інструменту.

Виробничі потужності підприємства розташовані у м. Полтава, Україна. Згідно державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів, ТОВ «XXX» відноситься до V класу санітарної класифікації з санітарно-захисною зоною 50 м. В межах санітарно-захисної зони знаходяться інші промислові підприємства.

До замовників продукції підприємства - ТОВ «XXX» - відноситься широкий спектр, як кінцевих споживачів, так підприємств різних сфер торгівлі та галузей промисловості, серед яких виробництво та обробка кераміки, дорожнє будівництво та інші. Продукція підприємства експортується більш ніж

в 30 країн світу.

За 2021 рік середньооблікова чисельність штатних працівників ТОВ «ХХХ» становила 233 особи (в т.ч. 31 жінка). На керівних посадах перебуває 25 осіб, з них 7 жінок. Середній вік персоналу становить 40 років.

ТОВ «ХХХ» застосовує широку систему заохочень та стимулювання працівників за успіхи у роботі, які поєднують у собі матеріальні та моральні види мотивації.

На підприємстві діють внутрішні нормативні документи, які є додатками Колективного договору: Положення про оплату праці працівників ТОВ «ХХХ», Положення про виплату винагороди працівникам за підсумками роботи підприємства за півріччя/рік, Положення про надання матеріальної допомоги працівникам ТОВ «ХХХ», Положення про порядок надання поворотної фінансової допомоги працівникам підприємства.

Ведення бухгалтерського обліку на підприємстві покладено на відділ бухгалтерського обліку і звітності під керівництвом головного бухгалтера Малої Ірини Валеріївни. На головного бухгалтера покладається відповідальність за дотримання встановлених єдиних методологічних засад бухобліку, своєчасне подання бухгалтерської звітності. Відділ бухгалтерського обліку і звітності складається з 6 чоловік.

На ТОВ «ХХХ» прийнята журнально-ордерна форма обліку. Всі записи в бухгалтерському обліку проводяться на підставі повністю оформлених первинних документів. Тривалість операційного циклу – календарний рік.

Відповідно до вимог Закону України про бухоблік та фінансову звітність, на ТОВ «ХХХ» сформовано Наказ № 1 «Про облікову політику» від 01.01.2020 р., яким затверджено облікову політику підприємства, яка встановлює принципи, методи та процедури, що використовуються для складання фінансової звітності.

Фінансова звітність ТОВ «ХХХ» складається з: «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» станом на 31.12.2021 р. (форма № 1); «Звіту про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за 2021 р. (форма №2), «Звіту про рух

грошових коштів (за прямим методом)» за 2021 р. (форма № 3), «Звіт про власний капітал» за 2021 р. (форма №4), «Примітки до річної фінансової звітності» за 2021 р. (форма № 5), Додаток до приміток «Інформація за сегментами» за 2020 р., Виклад суттєвих облікових політик та інші пояснювальні примітки ТОВ «XXX» за 2021 р.

Фінансова звітність ТОВ «XXX» підготовлена на підставі принципу історичної собівартості з використанням принципу нарахування і представлена в тис. грн.

Фінансова звітність підготовлена виходячи з припущення, що товариство буде проводити свою діяльність на безперервній основі в досяжному майбутньому, що передбачає реалізацію активів та погашення зобов'язань у ході звичайної діяльності. Таке припущення формувалося виходячи з професійного судження керівництва, що врахувало фінансовий стан товариства, існуючі наміри, заплановану в бюджеті прибутковість діяльності у майбутньому та доступ до фінансових ресурсів, а також вплив поточної фінансової та економічної ситуації на майбутню діяльність товариства.

На дату випуску фінансової звітності за 2020 рік керівництво не ідентифікувало суттєвої невизначеності, яка б могла поставити під значний сумнів здатність ТОВ «XXX» безперервно продовжувати діяльність, тому використовувало припущення про безперервність функціонування, як основи для обліку під час підготовки фінансових звітів.

2.2. Облік грошових коштів

Здійснення фінансово-господарської діяльності ТОВ «XXX» пов'язане з постійним надходженням і витрачанням грошових коштів.

Основними завданнями бухгалтерського обліку грошових коштів ТОВ «XXX» є: а) правильна організація, своєчасне і законне проведення готівкових та безготівкових розрахунків; б) забезпечення збереження грошових

коштів і цінних паперів у касі підприємства; в) внутрішній контроль за рухом грошових коштів; г) контроль за станом розрахунків з дебіторами та кредиторами; д) проводити планові та позапланові інвентаризації грошових коштів та цінних паперів; е) узагальнювати облікову інформацію про рух грошових потоків, оцінювати їх параметри відповідно до видів діяльності підприємства.

Грошові розрахунки ТОВ «ХХХ» здійснює у готівковій і безготівковій формах. У сукупності ці грошові розрахунки формують грошовий оборот. Тут можна виділити такі напрямки: розрахунки, які пов'язані з процесом виробництва (основним видом виробництва є алмазний інструмент); розрахунки за результатами діяльності; внутрішньогосподарські розрахунки.

Динаміка грошових коштів досліджуваного підприємства представлено на рис. 2.1.

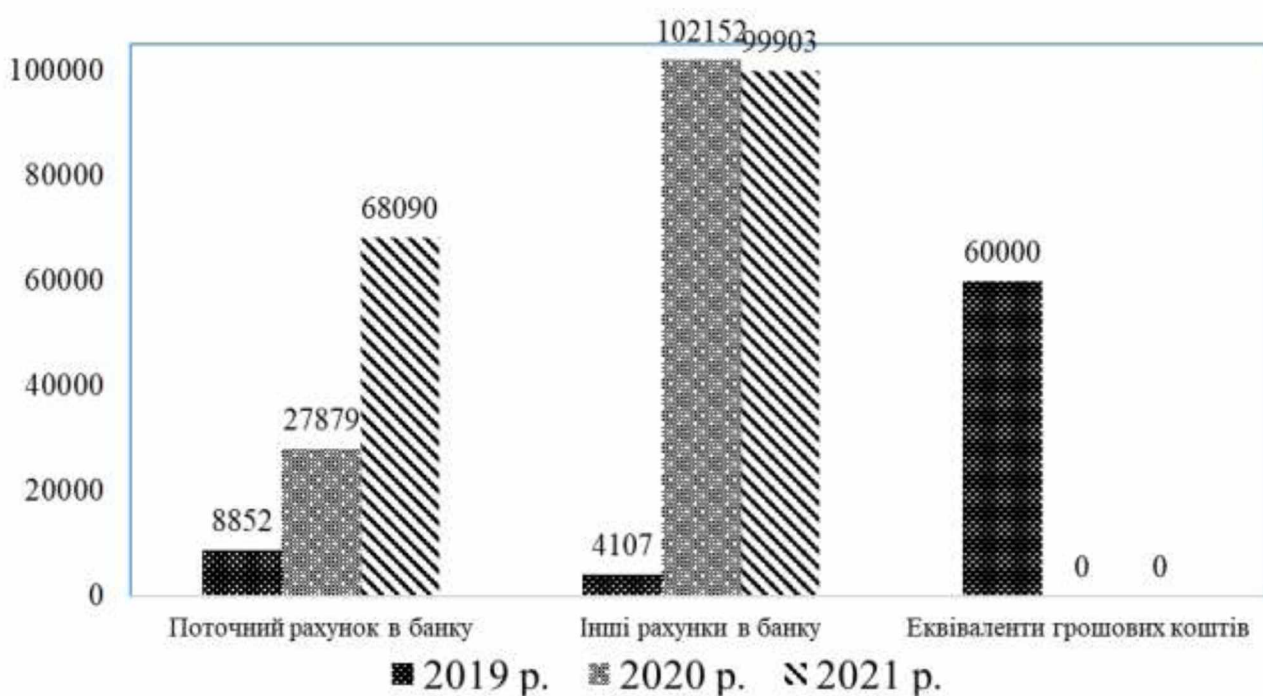

Рис. 2.1. Динаміка грошових коштів в національній валюті ТОВ «ХХХ» за 2019-2020 рр., тис. грн.

До касових операцій ТОВ «ХХХ» належать господарські операції, які пов'язані з одержанням і витратою готівки безпосередньо з каси підприємства.

Для здійснення розрахунків готівкою у ТОВ «ХХХ» облаштовано касу –

приміщення або місце здійснення готівкових розрахунків, а також приймання, видачі, зберігання готівкових коштів, інших цінностей, касових документів.

Грошові кошти ТОВ «ХХХ» зберігаються в касі підприємства. Директор підприємства – Арустамян Аветик Суренович - несе персональну відповідальність у тих випадках, коли за їх бездіяльності не були створені необхідні умови, які забезпечили б збереження готівки в касі, або при її транспортуванні. Контроль за витрачанням грошових коштів у ТОВ «ХХХ» покладено на фінансову службу, на чолі з фінансовим директором. Фінансова служба тісно взаємодіє з відділом бухгалтерського обліку з приводу витрачання грошових коштів, їх доцільності, контролю за рухом готівки та коштів на рахунках.

Розрахунки готівкою, що проводяться безпосередньо в касі оформляються: Прибутковим касовим ордером (КО-1); Видатковим касовим ордером (КО-2); записами у Журналі реєстрації прибуткових і видаткових касових документів (КО – 3, КО – 3а), Касовою книгою (КО-4), Книгою обліку прийнятих і виданих касиром коштів (КО – 5).

Одержуючи прибуткові касові ордери або видаткові документи, касир ТОВ «ХХХ» зобов'язаний перевірити: наявність і справжність на документах підпису головного бухгалтера Малої Ірини Валеріївни, а на видатковому документі – дозвільного підпису керівника фінансової служби; правильність оформлення документів, наявність усіх реквізитів; наявність перелічених у документах додатків.

Відповідальність за дотримання порядку ведення операцій з готівковою покладено на керівника фінансової служби. Осіб, винних у порушенні порядку ведення касових операцій з готівкою, притягають до відповідальності у встановленому чинним законодавством порядку.

Операції з руху грошових коштів у касі підприємства записують до регістрів на підставі звітів касира з доданими до них первинними документами (КО-1, КО-2). Попередньо первинні документи групуються по кореспондуючих рахунках, при цьому однорідні операції (з однаковою кореспонденцією)

відображаються загальною сумою за день.

Для обліку наявності та руху грошових коштів у касі ТОВ «XXX» передбачено рахунок 30 «Готівка».

У табл. 2.2 представлено типову кореспонденцію з обліку готівки ТОВ «XXX».

Таблиця 2.2

**Відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з готівкою
ТОВ «XXX»**

Зміст операції	Дт	Кт	Сума, грн.
Одержано готівку з поточного рахунку в АТ «Райффайзен Банк Аваль» ТОВ «XXX»	30	31	2500
Одержано готівку ТОВ «XXX» від покупця в оплату раніше відвантаженої продукції.	30	36	1400
Одержано гроші в касу ТОВ «XXX»:			
- від підзвітної особи Петраш Н. Ю.;	30	372	480
- в погашення нанесених збитків Іванов В. С.	30	375	105
Одержано готівку в погашення одержаних раніше векселів.	30	34	120
Одержано готівкою дивіденди від об'єктів інвестування.	30	731	5300
Оприбуткована в касу виручка від продажу товарів.	30	70	730
Передано гроші з каси ТОВ «XXX» на поточний рахунок в АТ «Райффайзен Банк Аваль»	31	30	1410
Придбано ТОВ «XXX» за готівку акції або облигації інших підприємств.	14	30	3780
Оплачено готівкою витрати за телефонні переговори.	92	30	840
Видано готівкою:			
- суму на відрядження;	3720	30	360
- виплачено аліменти.	685	30	110
Виплачено заробітну плату працівникам підприємства.	661	30	2720
Проведено передплату на періодичну літературу (газети і журнали) ТОВ «XXX»	39	30	415
Проведено ТОВ «XXX» готівкові розрахунки з постачальниками і підрядчиками.	63	30	1700
Погашено готівкою заборгованість перед кредиторами ТОВ «XXX»	68	30	955
Оплачено готівкою придбані плакати по охороні праці ТОВ «XXX»	91	30	90

Безготівкові розрахунки між ТОВ «XXX» та контрагентами здійснюється через уповноважені банки за договорами на розрахунково-касове обслуговування шляхом перерахування коштів з рахунку платки на рахунок одержувача коштів. Обслуговуючим банком досліджуваного підприємства є

Акціонерне товариство «Райффайзен Банк Аваль», код ЄДРПОУ14305909, МФО. У ТОВ «ХХХ» відкритого розрахунковий рахунок в національній валюті UA633808050000000026008413653 та валютні рахунки.

У ТОВ «ХХХ» безготівкові розрахунки проводяться за допомогою платіжного доручення, акредитивів та чекових книжок.

Операції по рахунку ТОВ «ХХХ» відображається на підставі перевірених виписок банку і грошових документів, докладених до них. Аналітичний облік на рахунку 31 здійснюються за виписками банку, і лише за наявності на ТОВ «ХХХ» розрахункових субрахунків відкривають окремі аналітичні рахунки для обліку відповідних. У разі необхідності деталізація кожного аналітичного рахунку здійснюється за виписками банку.

Для обліку наявності та руху грошових коштів, які перебувають на рахунку у банку ТОВ «ХХХ» передбачено рахунок 31 «Рахунки в банках».

Рахунок 31 “Рахунки в банках” призначений для обліку наявності та руху грошових коштів, які знаходяться на рахунках у банку, і які можуть бути використані для поточних операцій. Зауважимо, що для безготівкових розрахунків у досліджуваному підприємстві використовуються субрахунки 311, 312, 313, 314.

У табл. 2.3 представлено типову кореспонденцію з обліку грошових коштів на рахунку у банку ТОВ «ХХХ».

Таблиця 2.3

Господарські операції і їх запис на рахунках бухгалтерського обліку

Зміст операції	Дт	Кт	Сума, грн.
1	2	3	4
Готівка з каси ТОВ «ХХХ» здана на поточний рахунок в АТ «Райффайзен Банк Аваль»	311	301	3320
На поточний рахунок в АТ «Райффайзен Банк Аваль» ТОВ «ХХХ» поступили кошти від покупця – ТОВ «Арсенал Гранд»	311	361	17840
Отримано на поточний рахунок в АТ «Райффайзен Банк Аваль» ТОВ «ХХХ» довгострокова фінансова допомога на поворотній основі.	311	55	15500

1	2	3	4
Поступили кошти на поточний рахунок АТ «Райффайзен Банк Аваль» від інших дебіторів (ФОП Ващенко П. Р.)	311	377	1380
Отримана на поточний рахунок ТОВ «XXX» довгострокова дебіторська заборгованість від ТД «Євроінструмент»	311	16	8500
Отримана на поточний рахунок ТОВ «XXX» довгострокова позика банку.	311	50	65500
Отримана на поточний рахунок короткострокова позика банку.	311	60	12200
Поступила на поточний рахунок ТОВ «XXX» орендна плата від ПП «Сверло» за оренду обладнання строком на три роки.	311	611	4850
Сума дивідендів надійшла на поточний рахунок в банку.	31	373	1650
Поступили кошти за реалізовані виробничі запаси (будівельні матеріали) від ТОВ «Будкомплект»	311	36	7545
Отримано грошові кошти з поточного рахунку ТОВ «XXX»	301	311	2590
Перераховано з поточного рахунку за передплачені на наступний рік газети і журнали.	39	311	950
Здійснено передоплату ТОВ «Метал Сіті».	371 641	311 644	5130 856
Перераховано з поточного рахунку ТОВ «XXX» до бюджету податок на додану вартість і інші податки.	641	311	5890
З поточного рахунку ТОВ «XXX» погашена короткострокова позика банку.	601	311	3510
З поточного рахунку ТОВ «XXX» погашена довгострокова позика банку.	501	311	5200
Перераховано з поточного рахунку дивіденди учасникам ТОВ «XXX»	671	311	10200
Перераховано з поточного рахунку заробітна плата працівникам ТОВ «XXX» на їх особові рахунки.	661	311	32520

Облік іноземної валюти на рахунках у банку ТОВ «XXX» веде на субрахунку 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті». Операції в іноземній валюті відображаються в бухобліку ТОВ «XXX» в валюті та в гривнях шляхом перерахунку суми іноземної валюти із застосуванням валютного курсу на дату здійснення операції. Зміна валютного курсу призводить до виникнення курсових різниць. У бухобліку для відображення курсових різниць будуть використовуватися такі субрахунки: 714 – для доходів від операційної курсової різниці за активами й зобов'язаннями підприємства, пов'язаними з операційною діяльністю ТОВ «XXX»; 945 - ведеться облік втрат за активами й зобов'язаннями операційної діяльності ТОВ «XXX» від зміни курсу гривні до іноземної валюти.

Розглянемо на прикладі операцій з купівлі-продажу іноземної валюти.

ТОВ «ХХХ» 20.10.2022 р. подало до обслуговуючого банку пакет документів на купівлю 10000 євро за курсом 39,25 грн/1 євро. Цією ж датою банк для виконання заяви списав з поточного рахунку ТОВ «ХХХ» нацвалюту в сумі 394462,5 грн, з них 392500 грн – на купівлю іноземної валюти (10000 євро x 39,25 грн/1 євро), та 1962,5 грн – банківська комісія (392500 грн * 0,5 %).

23.10.2022 р. у зв'язку зі зростанням курсу (до 39,50 грн/1 євро) банк для виконання заяви додатково списав із рахунку підприємства 2537,50 грн, із них 2500 грн, яких бракує для купівлі іноземної валюти (10000 євро x (39,25 грн/1 євро - 39,50 грн/1 євро)), і 12,50 грн банківська комісія (2500 x 0,5 %). Цього ж дня інвалюту зараховано на валютний рахунок ТОВ «ХХХ». Курс НБУ на 23.10.2022 р. становив 39,30602 грн/1 євро.

Бухгалтерський облік зазначених операцій представлено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Відображення на рахунках бухгалтерського обліку ТОВ «ХХХ» купівлі іноземної валюти

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн
1. Списано гривні з поточного рахунку ТОВ «ХХХ» для купівлі інвалюти	333	311	394462,5
2. Списано додатково з поточного рахунку ТОВ «ХХХ» гривні для купівлі інвалюти	333	311	2537,50
3. Відображено купівлю інвалюти (10000 євро x 39,50 грн/1 євро)	334	333	10000 євро/ 395000
4. Віднесено до витрат різницю між комерційним курсом і курсом НБУ (10000 євро x (39,50 грн/ 1 євро - 39,30602 грн/1 євро))	942	333	1 939,8
5. Зараховано на валютний рахунок (10000 євро x 39,50 грн/1 євро)	312	334	10000 євро/ 395000
6. Включено до адмінвитрат банківську комісію ((10000 євро x 39,50 грн/1 євро)x0,5 %)	92	333	1975

ТОВ «ХХХ» 23.10.2022 р. подало до обслуговуючого банку заяву на продаж 20000 доларів США. Курс НБУ на цю дату – 38,00 грн/1 долар США. Курс НБУ, за яким обліковувалася інвалюта на балансі, - 37,50/1 долар США. Інвалюту продали 23.10.2022 р. за курсом МВРУ – 39,50 грн/1 долар США. Банківська комісія становить 0,5 %, її було утримано з виручки від продажу інвалюти.

Бухгалтерський облік зазначених операцій представлено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Відображення на рахунках бухгалтерського обліку ТОВ «XXX» продажу іноземної валюти

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн
1. Списано інвалюту ТОВ «XXX» для продажу (20000 дол. США x 38,0 грн/1 долар США)	334	312	20000 дол. США / 760000
2. Відображено курсову різницю за перерахованою інвалютою ТОВ «XXX» (20000 дол. США x (38,0 грн/1 долар США - 37,50/1 долар США))	312	714	10000
3. Зараховано гривні для продажу інвалюти н поточний рахунок (20000 дол. США x 39,50 грн/1 долар США x 99,5 %)	311	333	750500
4. Відображено продаж інвалюти (20000 дол. США x 38,0 грн)	333	334	20000 дол. США / 760000
5. Включено до доходу різницю між комерційним курсом прожажу та курсом НБУ (20000 дол. США x (39,50 грн/1 долар США - 38,0 грн/1 долар США))	333	744	30000
6. Включено до адмінвитрат банківську комісію (20000 дол. США x 39,50 грн/1 долар США x 0,5 %)	92	333	3950

Рух готівкових грошей і безготівкових платіжних засобів взаємопов'язаний. Однак у сукупному грошовому обороті підприємств, в тому числі і ТОВ «XXX» переважають безготівкові розрахунки, оскільки вони мають ряд переваг над готівковими.

Ці переваги проявляються передусім у прискоренні розрахунків, в економії витрат, пов'язаних з перевезенням готівки, її обліком та зберіганням.

Обліковий процес ТОВ «XXX» за звітний період завершується складанням фінансової звітності.

Для забезпечення керівництва ТОВ «XXX» належними обсягами інформації щодо стану розрахунків підприємства та поточної наявності грошових коштів слід скористатися такими звітами: Баланс (Звіт про фінансовий стан) форма № 1; Звіт про рух грошових коштів форма № 3; Примітки до фінансової звітності форма № 5.

Відображення інформації про грошові кошти у Балансі підприємства представлено у табл. 2.6.

Відображення інформації про грошові кошти у Балансі (Звіті про фінансовий стан) ТОВ «XXX», 2021 р.

Баланс (звіт про фінансовий стан)		Зміст	Джерело інформації	Сума, тис. грн
назва статті	код			
Кошти та їх еквіваленти	1165	Вносять загальну суму готівки в касі, грошей на поточних та інших рахунках у банку, які можна використати для поточних операцій, а також коштів у дорозі, електронних грошей, еквівалентів коштів як в національній, так і в іноземній валюті	Сальдо Дт 30, 31, 33, 351	167993
вписуваний рядок Готівка	1166	Розшифровують суму готівки підприємства, як в національній, так і в іноземній валюті	Сальдо Дт 30	-
вписуваний рядок Рахунки в банках	1167	Вносять загальну суму коштів на поточному та інших рахунках підприємства	Сальдо Дт 30, 31	167993

Звіт про рух грошових коштів подають юридичні особи усіх форм власності. Відповідно до додатку 1 до НП(с)БО 1 Звіт про рух грошових коштів може бути складений за прямим чи непрямим методами, із застосуванням відповідної форми звіту: форма № 3 – за прямим методом або форма № 3-н – за непрямим методом. Підприємство може на власний розсуд обрати відповідний метод розрахунку, про те необхідно обов'язково внести зміни в наказ про облікову політику в частині фінансової звітності.

ТОВ «XXX» складає Звіт за прямим методом, де відображаються зміни, що відбулися не тільки у грошових коштах підприємства, але й їхніх еквівалентах за звітний період (рік, квартал).

Тобто, Звіт про рух грошових коштів охоплює обороти по таким субрахункам, як: готівки у касі (301, 302); грошей на банківських рахунках (311, 312, 313, 314); грошових еквівалентів (351); грошей у дорозі (333, 334); електронних грошей, номінованих у гривні (335).

Протягом досліджуваних років рух грошових коштів ТОВ «XXX» складався з руху грошових коштів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності (рис. 2.2).

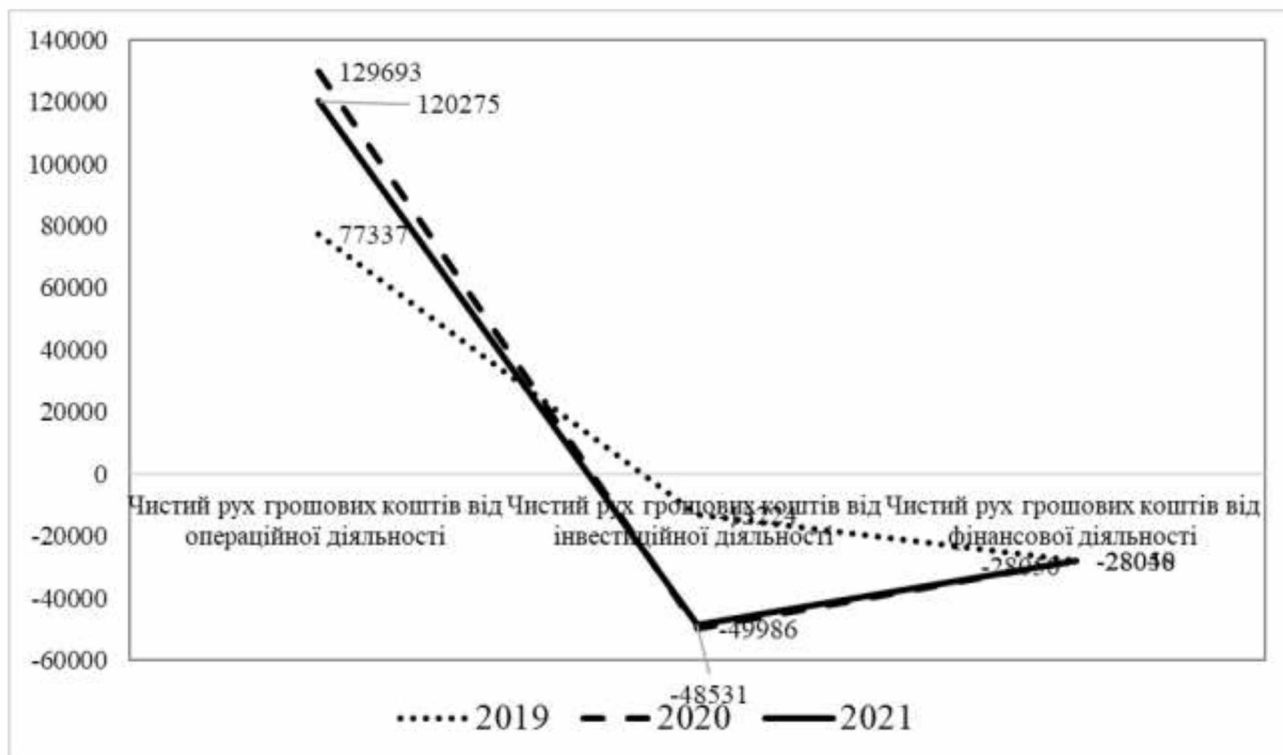

Рис. 2.2. Динаміка чистого руху грошових коштів в розрізі видів діяльності ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 р., тис. грн.

Рух грошових коштів у результаті операційної діяльності ТОВ «XXX» визначається за сумою надходжень від основної діяльності та сумою витрачання на операційну діяльність грошових коштів за даними записів їх руху на рахунках бухгалтерського обліку – табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Облікове забезпечення формування розділу I Звіту про рух грошових коштів ТОВ «XXX», 2021 р.

Рядок	Показник	Облікова інформація	Сума, тис. грн.
1	2	3	4
	Надходження від:		
3000	реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Дт 30, 31, 334, 335 Кт 36, 377, 70, 681	546029
3005	повернення податків і зборів	Дт 31 Кт 64	20035
3006	у тому числі ПДВ	Дт 31 Кт 64 (аналітичний рахунок ПДВ)	20035
3015	авансів від покупців і замовників	Дт 30, 31 з Кт 681 (Кт 36)	16878
3020	від повернення авансів	Дт 30, 31 з Кт 371 (Кт 63)	545
3025	відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	Обороти за Дт 31 Кт 373, 719	3

1	2	3	4
3040	від операційної оренди	Обороти за Дт 30, 31 Кт 36, 377	40
3095	Інші надходження (повернення коштів від повернення пізвітних сум, надходження від фонду для виплати лікарняних, дохід від продажу валюти)	Дт 30, 31 Кт 372, Кт 378, Кт 711	1621
	Витрачання на оплату:		
3100	товарів (робіт, послуг)	Дт 63, 685 Кт 30, 31, 335	203760
3105	праці	Дт 66 Кт 30, 31	78863
3110	відрахувань на соціальні заходи	Дт 65 Кт 30, 31	21708
3115	зобов'язань з податків і зборів	Дт 64 Кт 30, 31	59932
	у тому числі:		
3116	з податку на прибуток	Дт 64 (у частині податку на прибуток) Кт 31, 30	36297
3117	з податку на додану вартість	Дт 64 (у частині ПДВ) з Кт 31, 30	1231
3118	з інших податків і зборів	Дт 64, 65 з Кт 31, 30 (крім сум ПДВ, податку на прибуток, страхових внесків)	22404
3135	оплату авансів	Дт 371, 63 з Кт 30, 31 (97201
3140	повернення авансів	Дт 681, 36 з Кт 30, 31	247
3145	цільових внесків	Дт 481 з Кт 31	68
3190	інші витрачання (комісія банку, продаж валюти, видача коштів підзвіт, виплата аліментів, виплата за індивідуальним пенсійним страхуванням)	Дт 92, 942, 372, 685, 65 Кт рахунків 30, 31	3097
3195	Чистий рух коштів від операційної діяльності	Сума значень рядків по надходженню за мінусом значень рядків по витрачання грошових коштів	120275

Тобто, рух грошових коштів у результаті операційної діяльності ТОВ «ХХХ» визначається за сумою надходжень від основної діяльності та сумою витрачання на операційну діяльність грошових коштів за даними записів їх руху на рахунках бухгалтерського обліку.

Значення рядка 3195 може бути як додатнім, так і від'ємним. Якщо результат від'ємний, то він наводиться у дужках.

Наступним видом діяльності ТОВ «ХХХ» є інвестиційна. У табл. 2.8 узагальнимо інформацію, яка є джерелом формування розділу II Звіту про рух грошових коштів.

Облікове забезпечення формування розділу II Звіту про рух грошових коштів ТОВ «XXX», 2021 р.

Рядок	Показник	Облікова інформація	Сума, тис. грн.
	Надходження від		
3205	реалізації необоротних активів	Дт 30, 31 Кт 36, 377	1140
3215	отриманих процентів	Дт 30, 31 Кт 373	3755
3220	отриманих дивідендів	Дт 30, 31 Кт 373	15527
3230	погашення позик	Дт 30, 31 Кт 377, 183, 371, 63.	1191
3235	вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	Дт 30,31 Кт 14,36,377	3798
	Витрачання на		
3260	придбання необоротних активів	Дт 65, 641, 642, 684, 685, 63, 48 Кт 30, 31	65915
3275	надання позик	Дт 377, 183, 371, 63 Кт 30,31	8027
3295	Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	Ряд. (3205 +3215 +3220 +3230 +3235) – ряд. (3260+3275)	-48531

Фінансова діяльність (НП(С)БО 1) – діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталів підприємства – табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Облікове забезпечення формування розділу III Звіту про рух грошових коштів ТОВ «XXX», 2021 р.

Рядок	Показник	Облікова інформація	Сума, тис. грн.
	Витрачання на:		
3355	сплату дивідендів	Дт 67 Кт 30, 31	28050
3395	Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-3355	-28050

Чистий рух коштів за звітний період визначається за формулою:

$$\text{ЧРзп (рядок 3400)} = +/- \text{Ряд. 3195} +/- 3295 +/- 3395 \quad (2.1)$$

Склад грошових коштів розкривається у Примітках до річної фінансової звітності (ф. № 5) у розділі VI «Грошові кошти», а усі інші пункти подаються у вигляді текстового матеріалу. Цей розділ включає рядки із 640 по 691).

Отже, фінансова звітність є провідною категорією, що покликана забезпечити користувачів інформацією і створити умови для ефективної роботи.

2.3. Податкові аспекти обліку грошових операцій

ТОВ «ХХХ» є платником як загальнодержавних, так і місцевих податків, веде окремий облік, в якому відбувається групування інформації про базу оподаткування, визначення показників усіх форм податкової звітності. 20.05.1998 р. товариство взято на облік як платник податків (№ 3012) у Головному Управлінні ДПС у Полтавській області, ідентифікаційний номер 44057192.

ТОВ «ХХХ» перебуває на загальній системі оподаткування, тобто сплачує податок на прибуток (далі - ПП). Об'єктом оподаткування ПП є прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінрезультату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінзвітності підприємства відповідно до НП(С)БО або МСФЗ, на різниці, які виникають відповідно до положень цього розділу.

Базою оподаткування є грошове вираження об'єкту оподаткування, базова ставка податку складає 18 %.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати, доходи, активи і зобов'язання з податку на прибуток та її розкриття у фінансовій звітності регламентуються ПСБО 17 "Податок на прибуток".

Облік розрахунків за податками та платежами у ТОВ «ХХХ» ведуть на рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами». Нарахування суми поточного ПП за звітний період у бухгалтерському обліку відображається записом: Дт 98 Кт 641 (аналітичний рахунок «Податок на прибуток»), перерахування до бюджету податку на прибуток відображається записом: Дт 641 Кт 311.

Використовуючи Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТОВ «ХХХ» представлено порядок визначення витрат з податку на прибуток у бухгалтерському обліку (табл. 2.10).

Відображення в обліку ТОВ «ХХХ» нарахування витрат з податку на прибуток

Зміст операції 1	Бухгалтерський облік			Податковий облік	
	Дт	Кт	Сума, тис. грн.	ПД	ПВ
1	2	3	4	5	6
Списано на фінансові результати:					
чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Зокрема, включає доходи від реалізації абразивних виробів.	70	791	377964	377964	
собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	79	90	220746		220746
Інші операційні доходи	71	791		33812	
дохід від купівлі продажу іноземної валюти	711			242	
дохід від реалізації інших оборотних активів	712			3683	
дохід від операційної оренди активів	713			31	
дохід від операційної курсової різниці	714			29308	
дохід від безоплатно одержаних оборотних активів	718			78	
інші операційні доходи	719			470	
Адміністративні витрати	791	92	12940		12940
Витрати на збут	791	93	13749		13749
Інші операційні витрати	791	94	28288		28288
Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти		942	1404		1404
Собівартість реалізованих виробничих запасів		943	1986		1986
Сумнівні та безнадійні борги		944	2		2
Витрати від операційної курсової різниці		945	22474		22474
Втрати від знецінення запасів		946	81		81
визнані штрафи, пені, неустойки		948	1		1
Лікарняні за рахунок підприємства		949	647		647
Матеріальні допомоги, подарунки, інші		949	1110		1110
Нарахування ЄСВ		949	20		20
ПДВ, нарахований на перевищення бази оподаткування над фактичною ціною постачання		949	69		69
Невиробниче використання матеріалів		949	309		309
Безповоротна фінансова допомога		949	86		86
Амортизація невиробничих основних засобів		949	36		36
Списання податкового кредиту з ПДВ		949	24		24
Інші витрати операційної діяльності		949	39		39
Дохід від участі в капіталі	72	793	13546	13546	
Інші фінансові доходи (відсотки банку, нараховані на строковий депозит)	72	792	5316	5316	
Інші доходи	74	793	16	16	
Фінансові витрати, включають дисконтування довгострокової дебіторської заборгованості	792	95	112		112
Втрати від участі в капіталі	793	96	1818		1818

1	2	3	4	5	6
Інші витрати	793	97	556		556
Фінансовий результат до оподаткування					
прибуток			152455		
Витрати (дохід) з податку на прибуток			25661	791	98
Чистий фінансовий результат:			12679	79	441

Операції з грошовими коштами ТОВ «XXX» є об'єктами оподаткування в кількох випадках:

1. Проценти на строкові депозити. Такі доходи є пасивними та оподатковуються податковим агентом – ТОВ «XXX» під час їх нарахування. Такі доходи оподатковуються ПДФО - 18 % та військовим збором – 1,5 %. Перераховує податки банківська установа (АТ «Райффайзен Банк Аваль») із сум процентів, нарахованих за звітний місяць на суми строкового депозиту ТОВ «XXX», не пізніше 30 календарних днів, наступних за місяцем нарахування доходу.

2. Операції з розрахунками в іноземній валюті. ТОВ «XXX» здійснює операції з експорту/імпорту товарів (контрагентами є підприємства країн Польщі, Молдови, Грузії, Литви, Італії, Нідерландів, Австралії, Німеччини та інших).

Перерахування авансу в іноземній валюті продавцю й отримання авансу в іноземній валюті від покупця представлено на рис. 2.3 і 2.4.

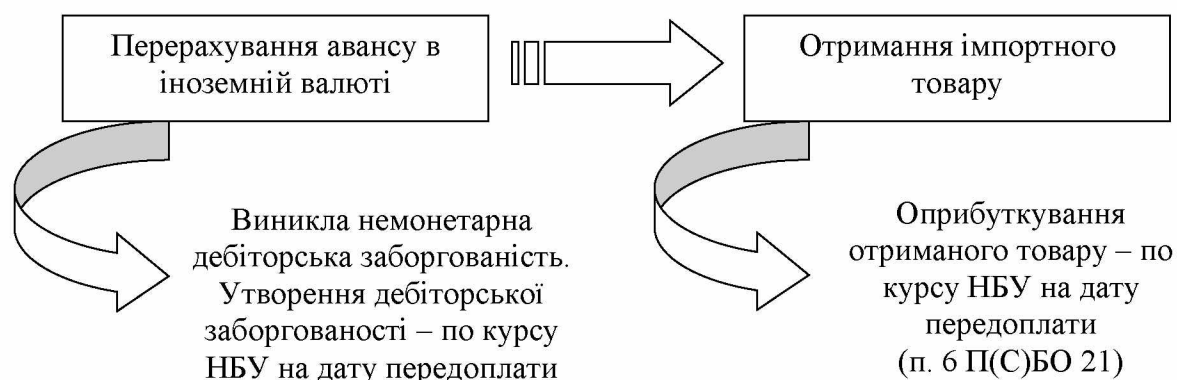

Рис. 2.3. Особливості перерахунку операції в іноземній валюті в гривні в разі здійснення авансової оплати в іноземній валюті за товар

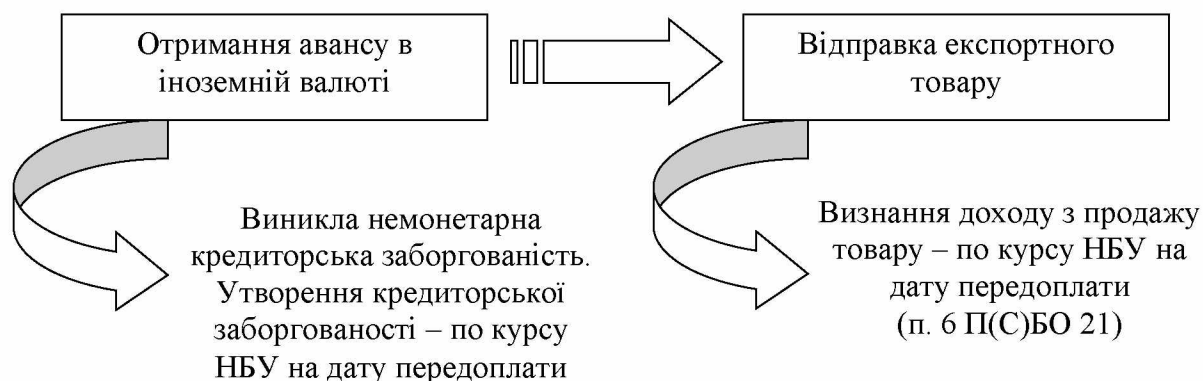

Рис. 2.4. Особливості перерахунку операції в іновалюті в гривні в разі отримання авансової оплати в іновалюті від покупця

Отже, виникнення грошової заборгованості (як і визнання доходу чи оприбуткування товару) ТОВ «XXX» відображаємо за курсом НБУ на цю дату.

Монетарна стаття, що утворилася - грошова дебіторська чи кредиторська заборгованість, буде оплачено іно валютою. На дату отримання оплати (погашення заборгованості) діятиме вже інший курс НБУ, аніж на дату виникнення цієї заборгованості. Така різниця згідно з П(С)БО є курсовою різницею.

Курсова різниця - різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти за різних валютних курсів (п. 4 П(С)БО 21). Основними правилами розрахунку курсової різниці є: їх визначають лише за монетарними статтями балансу; для розрахунку використовують лише курс НБУ; визначають на кожен дату балансу й дату здійснення господарської операції.

Розрахунок курсової різниці здійснюють за такою формулою:

$$КР = СГО \times (К2 - К1), \quad (2.2)$$

де:

КР - сума курсових різниць;

СГО - сума господарської операції (монетарної статті);

К1 - курс НБУ на дату виникнення монетарної статті чи дату балансу (залежно від того, яка подія сталася пізніше);

К2 - курс НБУ на дату визначення курсової різниці (на дату балансу чи на дату розрахунків).

У бухобліку ТОВ «XXX» курсові різниці відображають залежно від результату такого розрахунку та виду операції:

- якщо курсова різниця є позитивною, то: для кредиторської заборгованості: 945 «Витрати від операційної курсової різниці» чи 974 «Втрати від неопераційних курсових різниць»); для дебіторської заборгованості 714 «Дохід від операційної курсової різниці» чи 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»);

- якщо курсова різниця є негативною, то: для кредиторської заборгованості - включають до доходів (на субрахунок 714 чи 744); для дебіторської заборгованості - списують на витрати (на субрахунок 945 чи 974).

Податок на прибуток необхідно обчислювати виходячи з бухгалтерського фінрезультату (у ТОВ «XXX» за МСФЗ), відкоригованого на різниці, передбачені ПКУ.

Різниці, які коригують фінрезультат, - це, зокрема, амортизаційні різниці, різниці, що виникають під час формування резервів (забезпечень), різниці, які виникають під час здійснення фінансових операцій (пп. 134.1.1 ПКУ). Такі різниці коригують бухгалтерський фінрезультат як у бік зменшення, так і в бік збільшення бази.

Різниць, пов'язаних із відображенням операцій в інвалюті, у ПКУ не передбачено, тож усе, як відображено в бухобліку за цією операцією, так і лишиться з метою оподаткування.

При веденні податкового обліку ТОВ «XXX» дотримується всіх норм податкового законодавства, вчасно подає податкову звітність та перераховує до бюджету обов'язкові платежі. Зокрема, станом на 1.11.2022 року досліджуване підприємство не мало податкового боргу.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Важливою є побудова адекватної системи показників оцінки, які всебічно характеризують ефективність використання усіх видів ресурсів, ефективність політики ціноутворення, ефективність політики формування та використання прибутку.

Фінансовий стан підприємства - поняття дуже широке. Для характеристики його в економічній літературі використовуються певні критерії.

1. Прибутковість підприємства.

За даними фінансової звітності ТОВ «ХХХ» проаналізуємо структуру і динаміку фінансових результатів його діяльності (табл. 3.1).

За даними табл. 3.1 у звітному році порівняно з базовим чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) збільшився у 2,7 рази. Випереджальне зростання чистого доходу порівняно зі зростанням собівартості реалізованої продукції (у 2,5 рази) зумовило збільшення валового прибутку у 2,9 рази. Частка валового прибутку в чистому доході підвищилася з 42,0 до 46,6 %.

У структурі операційних витрат частка собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) збільшилася з 74,6 до 79,6 %. За іншими їх видами спостерігається зниження частки: адміністративних витрат з 4,7 % до 4,3 %, витрат на збут з 5,1 % до 4,7 %, інших операційних витрат з 15,6 % до 11,4 %.

Формування, структура та динаміка фінансових результатів

ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр.

Показники	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р у % до 2019 р.
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис.грн	питома вага, %	
Чистий дохід від реалізації послуг)	340772	x	377964	x	571750	x	167,8
Операційні витрати, у тому числі:	264760	100,0	275713	100,0	383933	100,0	145,0
а) собівартість реалізованих послуг	197510	74,6	220746	80,1	305483	79,6	154,7
б) адміністративні витрати	12501	4,7	12940	4,7	16661	4,3	133,3
в) витрати на збут	13571	5,1	13739	5,0	18124	4,7	133,5
г) інші операційні витрати	41178	15,6	28288	10,3	43665	11,4	106,0
Валовий прибуток («-» збиток)	143262	x	157218	x	266267	X	185,9
У % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	X	42,0	x	41,6	x	46,6	X
Інші операційні доходи	15595	x	33812	x	32123	x	206,0
Фінансовий результат від операційної діяльності	91607	x	136063	x	219940	x	240,1
Фінансові та інвестиційні доходи	19231	x	18878	x	29354	x	152,6
Фінансові та інвестиційні витрати	756	x	668	x	867	x	114,7
Фінансовий результат до оподаткування:	110082	x	152455	x	247504	X	224,8
Витрати з податку на прибуток	18332	x	25661	x	40729	x	222,2
Чистий фінансовий результат	91750	x	126794	x	206775	x	225,4
У % до чистого доходу від реалізації	x	26,9	x	33,5	x	36,2	x
У % до валового прибутку	x	64,0	x	80,6	x	77,7	x

Прибуток від операційної діяльності збільшився у 3,4 рази, а прибуток до оподаткування – у 3,2 рази. Це пов'язано з випереджаючим збільшенням суми фінансових та інвестиційних доходів (у 2,5 рази) порівняно з відповідними

витратами (у 2,1 рази). Прибуток від фінансової та інвестиційної діяльності зріс на 8 млн 500 грн.

У зв'язку з тим, що підприємство сплачує податок на прибуток, чистий прибуток ТОВ «ХХХ» зріс у 2021 році порівняно з 2019 роком у 3,3 рази. У базовому році частка чистого прибутку в чистому доході від реалізації продукції становила 26,9 %, у валовому прибутку – 64 %. У звітному році частка чистого прибутку ТОВ «ХХХ» у чистому доході склала 36,2 %, у валовому прибутку – 77,7 %.

Таким чином, у цілому спостерігається позитивна динаміка показників фінансових результатів діяльності ТОВ «ХХХ».

Динаміка доходів та витрат діяльності ТОВ «ХХХ» за 2019-2021 рр. представлено на рис. 3.1.

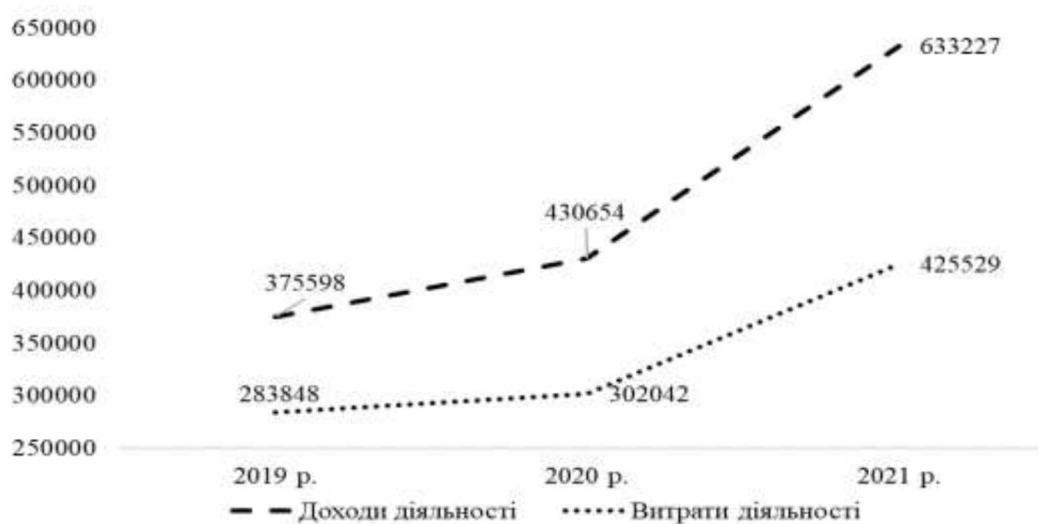

Рис. 3.1. Динаміка доходів та витрат діяльності ТОВ «ХХХ» за 2019-2021 рр., тис. грн

2. Рациональне розміщення основних та оборотних активів (власних та позичкових), насамперед, уникнення перенаправлення грошей на запаси непотрібного для підприємства обладнання, тривалий час не встановленого та не використовуваного, надлишкових запасів, витрат виробництва у дебіторську заборгованість, інші позапланові та непродуктивні витрати.

Аналіз майна ТОВ «ХХХ» за 2019 – 2021 рр. починається з аналізу

складу, структури та динаміки загального капіталу (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Динаміка та структура майна ТОВ «XXX» за 2019 - 2021 рр.

(станом на кінець року)

Види активів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Майно – всього	382941	100,0	481871	100,0	670383	100,0	+287442	+75,1
1. Необоротні активи	150595	39,3	173844	36,1	222033	33,1	+71438	+47,4
1.1. Основні засоби	79904	20,9	110754	23,0	152948	22,8	+73044	+91,4
2. Оборотні активи	232346	60,7	308027	63,9	448350	66,9	+216004	+93,0
2.1. Запаси	88837	23,2	81770	17,0	137424	20,5	+48587	+54,7
2.1.1. Виробничі запаси	40820	10,7	47079	9,8	83303	12,4	+42483	У 2 р.
2.1.2. Незавершене виробництво	2034	0,5	4296	0,9	6796	1,0	+4762	У 3,3 р.
2.1.3. Готова продукція та товари	45983	12,0	30395	6,3	47325	7,1	+1342	+2,9
2.2. Поточна дебіторська заборгованість	70465	18,4	96135	20,0	142637	21,3	+72172	У 2 р.
2.3. Грошові кошти	72959	19,1	130031	27,0	167993	25,1	+95034	У 2,3 р.
2.4. Витрати майбутніх періодів	57	0,0	52	0,0	56	0,0	-1	-1,8
2.5 Інші оборотні активи	28	0,0	39	0,0	240	0,0	+212	У 8,6 р.

Аналіз майнового стану показав, що у 2021 році вартість майна ТОВ «XXX» порівняно з 2019 роком зросла на 287 млн. 442 тис. грн. або на 75,1%. Вартість необоротних активів, яка представлена основними засобами, збільшилась на 71 млн. 438 тис. грн., або на 47,4%.

Вартість оборотних активів ТОВ «XXX» збільшилась у 2021 році порівняно з 2019 роком на 216 млн. 4 тис. грн., або на 93%. Зростання відмічено у вартості запасів на 48 млн. 587 тис. грн., або на 54,7% які представлені виробничими запасами, незавершеним виробництвом та готовою

продукцією та товарами.

Підвищення відмічено по вартості поточної дебіторської заборгованості на 72 млн. 172 тис. грн., або у 2 рази. Також зростання відмічено по вартості грошових коштів та поточних фінансових інвестицій на 95 млн. 34 тис. грн., або 2,3 рази. Вартість інших оборотних активів збільшилась на 212 тис. грн., або у 8,6 рази. Зменшилась вартість витрат майбутніх періодів на 1 тис. грн. або на 1,8%.

У структурі майна ТОВ «ХХХ» за 2019-2021 рр. переважає питома вага оборотних активів – 60,7%, 63,9% та 66,9%.

У табл. 3.3 проведемо аналіз наявності, руху та стану основних засобів ТОВ «ХХХ», використавши дані розділу I «Основні засоби» ф. № 5 «Примітки до фінансової звітності».

Таблиця 3.3

Показники руху основних засобів ТОВ «ХХХ» за 2019, 2021 рр.

Показники	2019 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. до 2019 р.(+;-)	
			абсолютне	відносне, %
Вихідна інформація, тис. грн				
Вартість основних засобів на початок року	116409	185105	+68696	+59,0
Надійшло за рік	25093	63194	+38101	У 2,5 р.
Вибуло за рік	836	2749	+1913	У 3,3 р.
Вартість основних засобів на кінець року	140666	245550	+104884	+74,6
Показники руху основних засобів				
Річний приріст, тис. грн.	24257	60445	+36188	У 2,5 р.
Коефіцієнт вибуття	0,718	1,485	+0,767	х
Коефіцієнт надходження	17,839	25,736	+7,897	х
Коефіцієнт приросту	0,208	0,327	+0,119	х

Аналіз даних табл. 3.3 показав, що у 2021 р. порівняно з 2019 р. вартість основних засобів ТОВ «ХХХ» збільшилася, як на початок періоду на 68 млн. 898 тис. грн. або 59%, так і на кінець періоду на 104 млн. 884 тис. грн., або на 31,6%.

Враховуючи випереджаючі темпи збільшення вартості на кінець року порівняно з даними на початок року, річний приріст основних засобів ТОВ «ХХХ» склав у 2019 р. – 24 млн. 257 тис. грн., у 2021 р. - 60 млн. 445 тис. грн.

Вартість надходження основних засобів у 2021 р. порівняно з 2019 р. зросла на 38 млн. 101 тис. грн., або у 2,5 рази, тоді як вартість вибуття зросла на 1 млн. 913 тис. грн., або у 3,3 рази.

В результаті коефіцієнт надходження випереджає коефіцієнт вибуття: у 2021 р. – на пункти. Це свідчить про позитивну тенденцію до оновлення основних засобів підприємства.

Для характеристики технічного стану основних засобів ТОВ «XXX» важливим є аналіз коефіцієнтів спрацювання (зносу) та придатності. Коефіцієнт зносу характеризує ту частку вартості основних засобів, що її списано на витрати виробництва в попередніх періодах, а коефіцієнт придатності частку не перенесеної на створюваний продукт вартості.

Для характеристики рівня зносу та придатності основних засобів ТОВ «XXX» використаємо дані «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» та дані рис. 3.2.

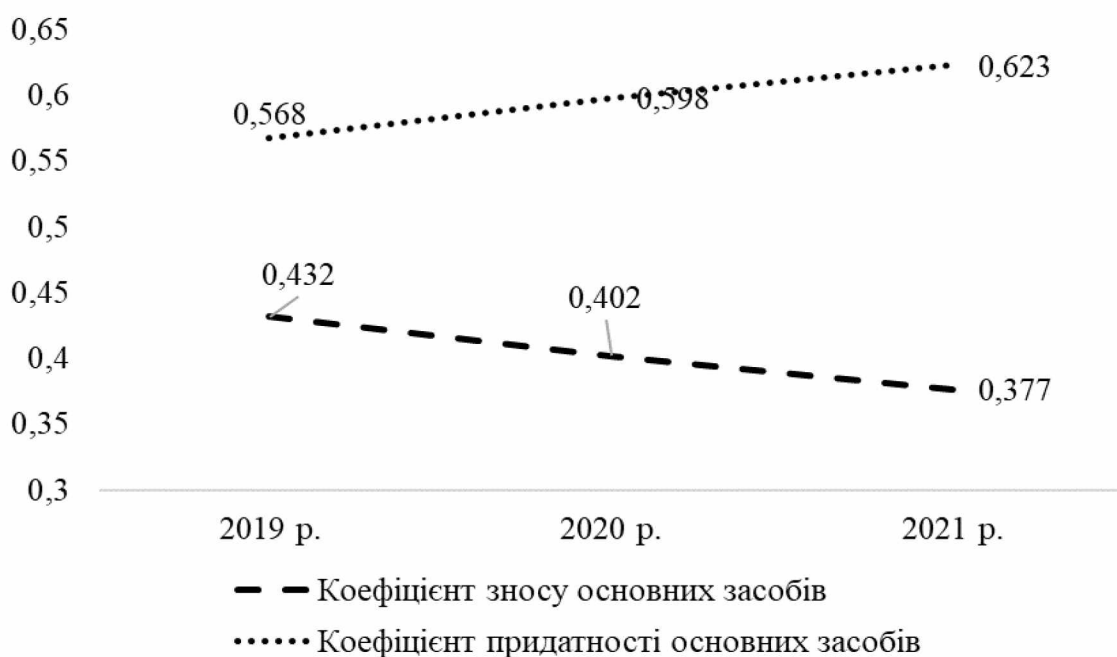

Рис. 3.2. Ілюстративне зображення динаміки коефіцієнтів зносу та придатності основних засобів ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 р., пунктів

Аналіз показників зносу основних засобів (рис. 3.4) досліджуваного підприємства показав, що у 2021 р. порівняно з 2019 р. рівень зношеності

основних засобів зменшився на 0,055 пункти.

Доцільно зазначити, що рівень придатності основних засобів досліджуваного підприємства у 2019 р. є 0,568 пункти, у 2021 р. він зріс на 0,055 пункти і склав 62,3%.

Використавши дані розділу «Виробничі запаси» Приміток до фінансової звітності ТОВ «ХХХ», проаналізуємо їх динаміку та структуру (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Динаміка та структура запасів ТОВ «ХХХ» за 2019 – 2021 рр.

Види запасів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн.	у % до суми	сума, тис. грн.	у % до суми	сума, тис. грн.	у % до суми	суми, тис. грн	у %
1. Сировина і матеріали	33608	37,8	39110	47,8	71810	52,3	+38202	У 2,1 р.
2. Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби	1849	2,1	2201	2,7	2984	2,2	+1135	+61,4
3. Паливо	37	0,0	51	0,1	78	0,1	+41	У 2,1 р.
4. Будматеріали	11	0,0	12	0,0	6	0,0	-5	-45,5
5. Запасні частини	433	0,5	721	0,9	752	0,5	+319	+73,7
6. МШП	4882	5,5	4984	6,1	7673	5,6	+2791	+57,2
7. Незавершене виробництво	2034	2,3	4296	5,3	6796	4,9	+4762	У 3,3 р.
8. Готова продукція	44458	50,0	28724	35,1	40927	29,8	-3531	-7,9
9. Товари	1525	1,7	1671	2,0	6398	4,7	+4873	У 4,2 р.
Всього	88837	100	81770	100	137424	100	+48587	+54,7

Аналіз динаміки, складу та структури виробничих запасів ТОВ «ХХХ» показав, що їх вартість у 2021 році порівняно з 2019 роком збільшилась на 48 млн. 587 тис. грн. або на 54,7 % за рахунок вартості: сировини і матеріалів на 38 млн. 202 тис. грн., або у 2,1 рази, комплектуючих напівфабрикатів на 1 млн 135 тис. грн, або на 61,4 %, палива на 41 тис. грн, або у 2,1 рази, запчастин на 319 тис. грн., або на 73,7%, МШП на 2 млн 791 тис. грн, або на 57,2 %, незавершених виробництв на 4 млн. 762 тис. грн., або у 3,3 рази, товарів на 4 млн 873 тис. грн, або у 4,2 рази.

У структурі запасів ТОВ «ХХХ» на кінець 2021 року переважає питома

сировини і матеріалів – 52,3 %.

3. Стан дебіторської та кредиторської заборгованості.

Використавши дані фінансової звітності досліджуваного підприємства проаналізуємо динаміку та структуру зобов'язань ТОВ «XXX» у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Динаміка та структура зобов'язань та забезпечень ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр. (станом на кінець року)

Види зобов'язань	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
1. Поточні зобов'язання, в т.ч. за:	13442	100	15019	100	25543	100	+12101	+90,0
товари, роботи, послуги	3261	24,3	3944	26,3	6752	26,4	+3491	У 2,1 р.
розрахунками з бюджетом	6971	51,9	6957	46,3	11593	45,4	+4622	+66,3
розрахунками зі страхування	554	4,1	725	4,8	1285	5,0	+731	У 2,3 р.
розрахунками з оплати праці	2615	19,5	3261	21,7	5152	20,2	+2537	+97,0
одержаними авансами	41	0,3	132	0,9	761	3,0	+720	У 18,6 р.
Всього:	13442	100,0	15019	100,0	25543	100,0	+12101	+90,0

У 2021 р. порівняно з 2019 р. сума поточних зобов'язань збільшилась на 12 млн. 101 тис. грн. або на 90%. У складі поточних зобов'язань підвищення відмічено по таких складових: сумі заборгованості за товари, роботи та послуги на 3 млн. 491 тис. грн. або у 2,1 рази, за розрахунками з бюджетом на 4 млн. 622 тис. грн., або на 66,3%. Збільшення також відмічено за розрахунками за страхуванням на 731 тис. грн. або у 2,3 рази, за розрахунками з оплати праці на 2 млн. 537 тис. грн., або на 97% та одержаними авансами на 720 тис. грн., або у 18,6 рази. Аналізуючи структуру поточної заборгованості, можна зробити висновок, що протягом досліджуваних років переважає частка заборгованості за розрахунками з бюджетом – відповідно 51,9%, 46,3% та 45,4%.

Важливою статтею майна ТОВ «XXX» є дебіторська заборгованість, аналіз якої проведемо у табл. 3.6.

**Динаміка та структура дебіторської заборгованості ТОВ «XXX»
за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види дебіторської заборгованості	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	у %
Довгострокова дебіторська заборгованість	2012	2,8	1635	1,7	4371	3,0	+2359	У 2,2 р.
Дебіторська заборгованість за продукцію	58904	81,3	73169	74,8	114733	78,0	+55829	+94,8
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								
За виданими авансами	9166	12,6	18563	19,0	18068	12,3	+8902	+97,1
З бюджетом	718	1,0	2874	2,9	6912	4,7	+6194	У 9,6 р.
З нарахованих доходів	567	0,8	44	0,0	43	0,0	-524	-92,4
Інша поточна дебіторська заборгованість	1110	1,5	1485	1,5	2881	2,0	+1771	У 2,6 р.
Всього	72477	100,0	97770	100,0	147008	100,0	+74531	У 2 р.

Аналіз табл. показав, що сума дебіторської заборгованості ТОВ «XXX» у 2021 році порівняно з 2019 роком збільшилась на 74 млн. 531 тис. грн. або у 2 рази, за рахунок суми іншої поточної дебіторської заборгованості, яка зросла на 1 млн. 771 тис. грн., або у 2,6 рази, за розрахунками з бюджетом, що збільшились на 6 млн. 194 тис. грн., або у 9,6 рази та за виданими авансами, що зросли на 8 млн. 902 тис. грн., або на 97,1%. Збільшення також відмічено по сумі довгострокової дебіторської заборгованості на 2 млн. 359 тис. грн. або у 2,2 рази. Збільшення відмічено по заборгованості за продукцію ТОВ «XXX» на 55 млн. 829 тис. грн., або на 94,8%. У структурі дебіторської заборгованості за 2019 – 2021 рр. переважає частка заборгованості за продукцію – 81,3%, 74,8% та 78%.

Для порівняльного аналізу розглянемо графічне зображення динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «XXX» - рис. 3.3.

Рис. 3.3. Динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр., тис. грн

Отже, протягом 2019 – 2021 рр. переважає дебіторська заборгованість над кредиторською відповідно на 57 млн. 23 тис. грн., 81 млн. 116 тис. грн., 117 млн. 094 тис. грн. На підставі аналізу динаміки дебіторської заборгованості підприємства і складеного прогнозу її стану керівники приймають рішення щодо стратегії кредитної політики підприємства, основні складові якої такі: період кредитування, стандарти кредитоспроможності, політика інкасації.

4. Фінансова стійкість підприємства - такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл та використання, що забезпечує розвиток на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах прийняттого ризику.

Динаміка та структура джерел формування капіталу ТОВ «XXX» відображено у табл. 3.7. Аналіз даних табл. 3.7 показав, що загальна сума капіталу досліджуваного підприємства у 2021 р. збільшилась порівняно з 2019 р. на 287 млн. 569 тис. грн. або на 75,3%, за рахунок зареєстрованого капіталу та нерозподіленого прибутку.

**Динаміка та структура джерел формування капіталу
ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Капітал – всього	382941	100,0	481871	100,0	670383	100	+287442	+75,1
1. Власний капітал	363212	94,8	460006	95,5	636781	95,0	+273569	+75,3
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	30	0,0	30	0,0	30	0,0	X	X
1.2. Нерозподілений прибуток	362705	94,7	459499	95,4	636274	94,9	+273569	+75,4
2. Зобов'язання і забезпечення	19729	5,2	21865	4,5	33602	5,0	+13873	+70,3
2.1. Поточні зобов'язання і забезпечення	19729	5,2	21865	4,5	33602	5,0	+13873	+70,3
2.1.1. Поточна кредиторська заборгованість	13442	3,5	15019	3,1	25543	3,8	+12101	+90,0

Сума зобов'язань та забезпечень ТОВ «XXX» у 2021 році порівняно з 2019 роком збільшилась на 13 млн. 873 тис. грн., або на 70,3% за рахунок суми поточних зобов'язань та забезпечень, які представлені поточною кредиторською заборгованістю.

У структурі пасивів ТОВ «XXX» протягом 2019 – 2021 рр. переважає питома вага власного капіталу підприємства – 94,8%, 95,5% та 95%.

Проведемо аналіз показників структури джерел формування капіталу ТОВ «XXX», використовуючи дані табл. 3.8.

Результати виконаних розрахунків свідчать про високий рівень фінансової стійкості ТОВ «XXX» за показниками структури джерел формування капіталу. Так, значення коефіцієнта автономії вказує на те, що на кінець звітнього року частка власного капіталу у валюті балансу становить 95%, це на 0,001 пункт більше порівняно з 2019 роком. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу зменшився відповідно з 0,052 до 0,050, що свідчить про підвищення рівня фінансової незалежності підприємства від кредиторів.

**Показники структури джерел формування капіталу
ТОВ «XXX» за 2019 - 2021 рр.**

Показники	Нормативне значення	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+; -) 2021 р. до 2019 р.
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,948	0,955	0,950	+0,001
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,052	0,045	0,050	-0,001
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	0,054	0,048	0,053	-0,002
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	18,410	21,038	18,951	+0,541

Позитивними також є показники фінансового ризику та фінансової стабільності. Зокрема, коефіцієнт фінансового ризику знизився з 0,054 у 2019 році до 0,053 у 2021, при нормативі <1.

Коефіцієнт фінансової стабільності протягом 2021 року є вище нормативного – на 17,951 пункти.

В цілому, можна зробити висновок, що показники структури капіталу є вище нормативного значення та свідчать про те, що ТОВ «XXX» є фінансово стійкий фінансовий стан та є незалежним від кредиторів.

3.2. Аналіз ліквідності балансу та оцінювання платоспроможності підприємства за системою відносних показників

Обмеженість на підприємствах грошових коштів, нестійкий фінансовий стан, ризик втрати платоспроможності, що в умовах військового стану набуває особливої актуальності, підвищення рівня ефективності управління грошовими потоками зумовлює необхідність проведення аналізу грошових потоків.

Грошовий потік (cash flow) можна розглядати з кількох точок зору. На статичному рівні це кількісне вираження грошей, що є у розпорядженні суб'єкта (підприємства чи особи) на даний момент часу – «вільний резерв». Для

інвестора cash flow – очікуваний у майбутньому дохід від інвестицій (з урахуванням дисконту). Для керівництва cash flow - план майбутнього руху фінансових ресурсів підприємства у часі чи зведення даних про їхньому русі в попередніх періодах. У кожному випадку, cash flow означає фактичний рух фінансових коштів та характеризує рівень самофінансування, фінансову стійкість, потенціал, дохідність.

Аналіз грошових потоків - це процес дослідження системи показників, їх формування на підприємстві, виявлення основних тенденцій та закономірностей з метою з'ясування резервів подальшого підвищення ефективності управління ними.

Метою аналізу грошових потоків - це, перш за все, аналіз фінансової стійкості та прибутковості підприємства, по-друге, виявлення рівня достатності формування грошових коштів, ефективності їх використання, а також збалансованості та синхронності позитивного і від'ємного грошових потоків підприємства.

Завдання аналізу грошових потоків включають:

1. Визначення тенденцій грошових потоків підприємства.
2. Оцінка ступеню раціонального використання грошових коштів.
3. Визначення та оцінка факторів, які впливають на збалансованість та синхронність грошових потоків за обсягом і часом для забезпечення платоспроможності підприємства.
4. Виявлення, прогнозування та запобігання можливості виникнення ситуації банкрутства.
5. Визначення резервів підвищення ефективності та інтенсивності використання грошових потоків в розрізі видів діяльності.

Аналіз грошових потоків зручно проводити з допомогою Звіту про рух коштів, який формується за сферами діяльності підприємства - операційною, інвестиційною та фінансовою. Для розвитку теоретичних основ аналізу грошових потоків, удосконалення його організації необхідно чітко визначитись з основними етапами проведення аналізу грошових потоків – рис. 3.4.

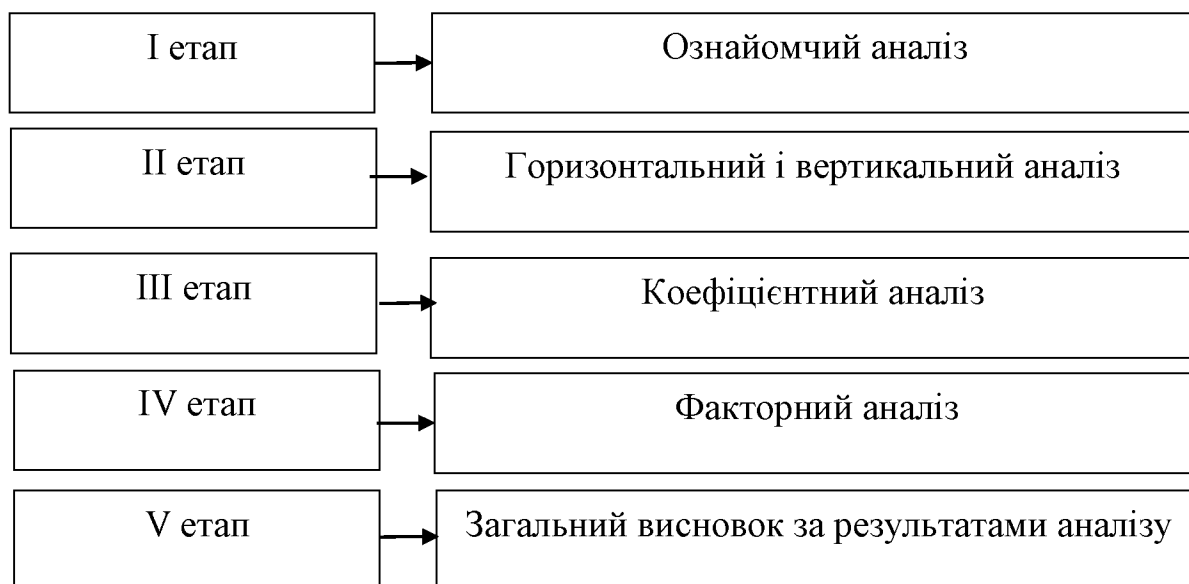

Рис. 3.4. Комплексний аналіз грошових потоків підприємства

Поетапний аналіз грошових потоків надасть інформацію для оцінки діяльності підприємства в минулому, теперішньому часі, а також буде слугувати підґрунтям для прогнозування і планування грошових потоків на майбутнє.

Використовуючи алгоритм визначення відповідно до НП(С)БО 1, проведемо комплексний аналіз руху грошових коштів ТОВ «XXX» (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Аналіз руху грошових коштів на ТОВ «XXX», тис. грн

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+,-) 2021 р. до 2019 р.
Чистий рух коштів від операційної діяльності	77337	129693	120275	+42938
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-13224	-49986	-48531	-35307
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-28048	-28050	-28050	-2
Чистий рух коштів за звітний період	36065	51657	43694	+7629
Залишок коштів на початок року	37452	72959	130031	+92579
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	-558	5415	-5732	-5174
Залишок коштів на кінець року	72959	130031	167993	+95034

З урахуванням показників чистого руху коштів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності ТОВ «XXX» чисте надходження

грошових коштів у 2019 році становило 36 млн 65 тис. грн, а в 2021 році зросло до 43 млн 694 тис. грн. Залишок коштів на кінець року ТОВ «XXX» збільшився з 72 млн 959 до 167 млн 993 тис. грн, або на 95 млн 34 тис. грн, що відповідає інформації балансів.

Для узагальнення оцінки руху грошових коштів ТОВ «XXX» використаємо коефіцієнт ефективності грошових потоків підприємства (далі - КЕГП) - відношення додатного грошового потоку до від'ємного грошового потоку. Проведемо розрахунок і проаналізуємо динаміку абсолютних і відносних показників грошових потоків (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

**Абсолютні та відносні показники грошових потоків
ТОВ «XXX» за 2019, 2021 рр.**

Показник	2019 р.	2021 р.	Відхилення (+,-) 2021 р. до 2019 р.
1	2	3	4
1. Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток), тис. грн	91750	206 775	+115025
2. Амортизація, тис. грн	11631	20 457	+8826
3. Грошовий потік (Cash-Flow), тис. грн (п.1+п.2)	103381	227232	+123851
4. Довгострокові кредити банків, тис. грн:			
а) на початок року	-	-	-
б) на кінець року	-	-	-
5. Короткострокові кредити банків, тис. грн:			
а) на початок року	-	-	-
б) на кінець року	-	-	-
6. Гроші та їх еквіваленти, тис. грн:			
а) на початок року	37452	130031	+92579
б) на кінець року	72959	167993	+95034
7. Ліквідний грошовий потік, тис. грн ((п.4б+п.5б-п.6б) - (п.4а+п.5а-п.6а))	35507	37962	+2455
8. Чистий грошовий потік, тис. грн	36065	43694	+7629
9. Погашення позик, тис. грн	-	-	-
10. Приріст запасів, тис. грн	4568	55654	+51086
11. Сплата дивідендів, тис. грн	28048	28050	+2
12. Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку (п.8÷(п.9+п.10+п.11))	1,106	0,522	-0,584
13. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн	19729	33602	+13873
14. Поточні фінансові інвестиції, тис. грн	-	-	-
15. Заборгованість (нетто), тис. грн (п.13-п.6б-п.14)	-53230	-134391	-81161

1	2	3	4
16. Коефіцієнт достатності Cash-Flow (п.3÷п.15)	-1,942	-1,691	+0,251
17. Поточна кредиторська заборгованість, тис. грн	13442	25543	+12101
18. Коефіцієнт співвідношення CashFlow і поточної кредиторської заборгованості (п.3÷п.17)	7,691	8,896	+1,205
19. Додатний грошовий потік, тис. грн	77377	120275	+42898
20. Від'ємний грошовий потік, тис. грн	41272	76581	+35309
21. Коефіцієнт ефективності грошових потоків (п.19÷п.20)	1,875	1,571	-0,304

За даними табл. 3.10 у 2021 році порівняно з 2019 роком показник грошового потоку (Cash-Flow) ТОВ «XXX» збільшився на 123 млн 851 тис. грн (у 2,2 рази), у тому числі за рахунок чистого прибутку – на 115 млн 25 тис. грн, амортизації – на 8 млн 826 тис. грн. Упродовж базового і звітного років довгострокові та короткострокові кредити банків у ТОВ «XXX» не обліковувалися, а гроші та їх еквіваленти у 2021 році збільшилися на 95 млн 34 тис. грн (у 2,3 рази). У 2021 році порівняно з базовим чистий грошовий потік ТОВ «XXX» збільшився на 7 млн 629 тис. грн (на 21,2 %), при цьому коефіцієнт достатності чистого грошового потоку зменшився з 1,106 до 0,522. Це свідчить про те, що у звітному році чистим грошовим потоком покривалося суми приросту запасів та сплати дивідендів.

Коефіцієнт достатності Cash-Flow ТОВ «XXX», який визначається відношенням грошового потоку до заборгованості (нетто), у досліджуваних роках не визначався у зв'язку з перевищенням грошових коштів і поточних фінансових інвестицій над поточними зобов'язаннями і забезпеченнями (тобто, від'ємним значенням заборгованості (нетто)).

Коефіцієнт співвідношення Cash-Flow і поточної кредиторської заборгованості ТОВ «XXX» збільшився з 7,691 у 2019 році до 8,896 у 2021 році. Ця динаміка пояснюється тим, що за збільшення Cash-Flow у 2,2 рази, поточна кредиторська заборгованість ТОВ «XXX» збільшилася на 90,0 %.

Коефіцієнт ефективності грошових потоків ТОВ «XXX» має значення вище 1 (1,875 – у 2019 році, 1,571 – у 2021 році). Такий рівень вказує на раціональні пропорції руху коштів на підприємстві.

Наведені показники оцінювання ефективності використання грошових коштів доповнюються показниками рентабельності, під час розрахунку яких порівнюють отриманий фінансовий результат із грошовими потоками підприємства.

Показники рентабельності грошових потоків ТОВ «XXX» розраховуємо для кожного виду діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової) шляхом відношення відповідного фінансового результату до аналогічного позитивного грошового потоку.

Проведемо розрахунок і проаналізуємо динаміку показників рентабельності грошових потоків ТОВ «XXX» (табл. 3.11).

Таблиця 3.11

**Показники рентабельності грошових потоків ТОВ «XXX»
за 2019, 2021 рр.**

Показник	2019 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
			абсолютне (+,-)	відносне, %
1. Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток), тис. грн	91750	206775	+115025	У 2,3 р.
2. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	340772	571750	+230978	+67,78
3. Гроші та їх еквіваленти, тис. грн:				
а) на початок року	37452	130031	+92579	У 3,5 р.
б) на кінець року	72959	167993	+95034	У 2,3 р.
4. Середній залишок грошей та їх еквівалентів, тис. грн ((п.3а+п.3б)÷2)	55205,5	149012	+93806,5	У 2,7 р.
5. Додатний грошовий потік, тис. грн	77377	120275	+42898	+55,44
6. Від'ємний грошовий потік, тис. грн	41272	76581	+35309	+85,55
7. Чистий грошовий потік, тис. грн	36065	43694	+7629	+21,15
8. Рентабельність залишку грошових коштів, % (п.1÷п.4×100)	166,20	138,76	-27,43	x
9. Рентабельність отриманих грошових коштів, % (п.1÷п.5×100)	118,58	171,92	+53,34	x
10. Рентабельність витрачених грошових коштів, % (п.1÷п.6×100)	222,31	270,01	+47,70	x
11. Рентабельність чистого грошового потоку, % (п.1÷п.7×100)	254,40	473,23	+218,83	x
12. Рентабельність на основі грошового потоку, % (п.7÷п.2×100)	10,58	7,64	-2,94	x

Показники рентабельності грошових потоків ТОВ «XXX» (табл. 3.11)

мають різноспрямовану динаміку, а їх рівень залишається високим. Так, значення рентабельності залишку грошових коштів ТОВ «ХХХ» показує, що у 2019 році в розрахунку на 1 грн середнього залишку грошей та їх еквівалентів було одержано 166,20 грн чистого прибутку, а в 2021 році це співвідношення зменшилося до 138,76 грн. Таке зниження пояснюється тим, що за збільшення чистого прибутку у 2,3 рази, середній залишок грошей та їх еквівалентів зріс у 2,7 рази.

Завдяки випереджальному зростанню додатнього і від'ємного грошових потоків порівняно з сумою чистого прибутку, рівень рентабельності отриманих і витрачених грошових коштів ТОВ «ХХХ», як відсоткове відношення чистого прибутку до, відповідно, додатного і від'ємного грошових потоків ТОВ «ХХХ», зріс з 118,58 до 171,92 % (на 53,34 н. п.) і з 222,31 до 270,01 % (на 47,7 н. п.).

Значення показника рентабельності на основі грошового потоку ТОВ «ХХХ» свідчить про те, що у 2019 році в розрахунку на 1 грн чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) чистий грошовий потік становив 10,58 грн., а в 2021 році – 7,64 коп. (за зростання чистого доходу від реалізації продукції на 67,78 %, чистий грошовий потік зріс на 21,15 %).

Під час формулювання висновків необхідно враховувати, що підвищення показника рентабельності залишку грошових коштів в умовах їх зменшення не є однозначно позитивним результатом. Зростання рентабельності грошових коштів таким шляхом може негативно позначитися на абсолютній ліквідності підприємства. У зв'язку з цим під час оцінювання ефективності грошових потоків на підставі показника рентабельності залишку грошових коштів необхідно враховувати зміни в структурі активів підприємства. Ефективним можна визнати використання грошових коштів, якщо частка високоліквідних активів підприємства відповідає поточним потребам у них.

Ліквідність трактують як наявність на балансі підприємств ліквідних активів, за допомогою яких є можливість погасити боргові зобов'язання та розрахуватися з фінансовими боргами. Платоспроможності ідентифікують як здатність підприємства, яке безперервно функціонує, своєчасно та в повному

обсязі розраховуватися з борговими зобов'язаннями, які вже визнані і потребують термінового погашення наявними найбільш ліквідними активами.

Отже, ліквідність можна розглядати як здатність розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями усіма облікованими оборотними активами через їх швидке конвертування у грошові кошти, тоді як платоспроможність - здатність провести розрахунок за своїм поточними зобов'язаннями використовуючи наявні грошові кошти та поточні фінансові інвестиції. Зробимо висновок, що ліквідність є більш ширшою категорією.

Одними з важливих показників оцінки економічного потенціалу підприємства є показники ліквідності та платоспроможності.

Оцінка ліквідності та платоспроможності здійснюється за інформацією «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» на основі характеристики ліквідності оборотних коштів, тобто часу, що необхідний для перетворення їх у грошові кошти. Аналіз ліквідності балансу передбачає класифікацію активів підприємства за їх ліквідністю та пасивів за терміновістю оплати.

Проведемо аналіз динаміки та структури активів ТОВ «XXX» за рівнем ліквідності у табл. 3.12.

Таблиця 3.12

**Динаміка та структура активів для визначення ліквідності
ТОВ «XXX» за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види активів за рівнем ліквідності	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р. до 2019 р. (+, -)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	п.в., п.п.	у %
1. Високоліквідні активи	72959	19,1	130031	27,0	167993	25,1	+95034	+6	У 2,3 р.
2. Середньоліквідні активи	70493	18,4	96174	20,0	142877	21,3	+72384	+2,9	У 2 р.
3. Низьколіквідні активи	88837	23,2	81770	16,9	137424	20,5	+48587	-2,7	+54,7
4. Важколіквідні, або активи, що важко реалізуються	150652	39,3	173896	36,1	222089	33,1	+71437	-6,2	+47,4
Разом	382941	100,0	481871	100,0	670383	100,0	+287442	X	+75,1

Аналіз активів за рівнем ліквідності ТОВ «XXX» показав, що їх вартість

збільшилась у 2021 р. порівняно з 2019 р. на 287 млн. 442 тис. грн., або на 75,1%. У розрізі активів відмічено підвищення вартості високоліквідних активів на 95 млн. 34 тис. грн. або у 2,3 рази та низько-ліквідних активів – 48 млн. 587 тис. грн., або на 54,7%. Зростання також відмічено по вартості середньо-ліквідних активів на 72 млн. 384 тис. грн., або у 2 рази. Зростання також відмічено по вартості важко-ліквідних на 71 млн. 437 тис. грн., або на 47,4%.

У структурі активів підприємства за 2019-2021 рр. переважала частка важколіквідних активів – 39,3%, 36,1% та 33,1%.

Аналіз динаміки та структури пасивів за терміном сплати представлено у табл. 3.13.

Таблиця 3.13

**Динаміка та структура пасивів за терміновістю
ТОВ «XXX» за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів за терміном оплати	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р. до 2019 р. (+, -)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	п.в., пп.	у %
1. Найбільш строкові зобов'язання	14426	3,8	16511	3,5	26672	4,0	+12246	+0,2	+84,9
2. Постійні пасиви	363212	96,2	460006	96,5	636781	96,0	+273569	-0,2	+75,3
Разом	377638	100,0	476517	100,0	663453	100,0	+285815	X	+75,7

Аналіз пасивів за терміном оплати ТОВ «XXX» показав, їх сума у 2021 р. порівняно з 2019 р. збільшилась на 285 млн. 815 тис. грн., або на 75,7%, за рахунок вартості найбільш строкових зобов'язань, які зросли на 12 млн. 246 тис. грн., або на 84,9%. Збільшення відмічено по вартості постійних пасивів, що збільшилися 273 млн. 569 тис. грн., або на 75,3%.

У структурі пасивів ТОВ «XXX» протягом 2019-2021 рр. переважає частка постійних пасивів – 96,2%, 96,5% та 96%.

Баланс підприємства, на думку багатьох вчених, вважається абсолютно ліквідним, якщо: $A1 \geq П1$, $A2 \geq П2$, $A3 \geq П3$, $A4 \leq П4$, тобто актив відповідної ліквідності повинен покривати пасив відповідної терміновості.

Оцінка ліквідності ТОВ «XXX» району представлено у табл. 3.14.

Таблиця 3.14

Оцінка ліквідності балансу ТОВ «XXX»

за 2019 - 2021 рр., тис. грн

Умовні позначення	Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів	Роки		
		2019	2020	2021
A1-П1	Високоліквідних активів	+58533	+113520	+141321
A2-П2	Середньоліквідних активів	+70493	+96174	+142877
A3-П3	Низьколіквідних активів	+88837	+81770	+137424
	Разом	+212560	+286110	+414692

Отже, аналіз ліквідності балансу показав, що протягом досліджуваних років баланс ТОВ «XXX» є абсолютно ліквідним.

Показники ліквідності і платоспроможності застосовуються для оцінки спроможності підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання.

Показники ліквідності та платоспроможності можна узагальнити у дві групи: основні та допоміжні показники. Для розрахунку показників використовуються дані «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» підприємств.

Основні показники включають коефіцієнт загальної ліквідності (покриття); коефіцієнт швидкої ліквідності; коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності). Порядок їх розрахунку представимо далі.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності розраховують як відношення суми грошових коштів та фінансових інвестицій (рядок 1160 + 1165) до суми поточних зобов'язань та забезпечень (рядок 1695). Нормативне значення показника $\geq 0,2$.

Коефіцієнт швидкої ліквідності - це відношення суми грошових коштів, фінансових інвестицій, поточної дебіторської заборгованості (рядки 1125 по 1190, включаючи додаткові рядки 1115, 1120, 1140, 1145, 1180) до суми поточних зобов'язань та забезпечень (рядок 1695). Нормативне значення показника $\geq 0,7$.

Коефіцієнт загальної ліквідності трактують як відношення вартості оборотних активів (рядок 1195) до суми поточних зобов'язань та забезпечень

(рядок 1695). Нормативне значення показника $\geq 1,0$.

До допоміжних показників ліквідності та платоспроможності відносять:

1. Коефіцієнт платоспроможності = грошові кошти та їх еквіваленти / поточні зобов'язання та забезпечення = $\frac{1165}{1695}$. Нормативне значення показника $\geq 0,1$.

2. Коефіцієнт критичної ліквідності = оборотні активи / позиковий капітал = $\frac{1195}{1595+1695+1700}$. Нормативне значення показника $\geq 1,0$.

3. Коефіцієнт покриття запасів = «нормальні» джерела покриття / запаси і поточні біологічні активи = $\frac{1495 - |1425| - |1430| + 1595 + 1695 + 1700 - 1095}{1100 + 1110}$.

Нормативне значення показника $\geq 1,0$.

Відповідність показників ліквідності та платоспроможності нормативним значенням та їх збільшення свідчить про покращення фінансового стану досліджуваних підприємств.

Показники оцінки ліквідності та платоспроможності ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр. проаналізовано у табл. 3.15.

Таблиця 3.15

**Показники оцінки ліквідності та платоспроможності ТОВ «XXX»
за 2019 – 2021 рр.**

Показники	Нормативне значення	Роки			Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.
		2019	2020	2021	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$>0,2$	3,698	5,947	4,999	+1,301
Проміжний коефіцієнт покриття	$>0,7$	7,271	10,346	9,252	+1,980
Загальний коефіцієнт покриття	$\geq 1,5$	11,777	14,088	13,343	+1,566
Коефіцієнт платоспроможності	$\geq 0,1$	3,698	5,947	4,999	+1,301
Коефіцієнт критичної ліквідності	$\geq 0,8$	9,605	11,738	10,662	+1,057

Станом на 2021 рік коефіцієнт абсолютної ліквідності ТОВ «XXX» є вище нормативного на 4,799 пункти, тобто використавши грошові кошти

підприємства мало змогу погасити поточні зобов'язання (на 1 грн поточних зобов'язань у 2021 році припадало 4,99 грн. грошових коштів, що на 1,30 грн більше порівняно з 2019 роком).

Проміжний коефіцієнт покриття ТОВ «ХХХ» є вище нормативного у 2019 році – на 6,571 пункти (у 10,4 рази), у 2021 році на 8,552 пункти (у 13,2 пункти).

Розрахований показник показав, що відповідно на 1 грн поточних зобов'язань ТОВ «ХХХ» припадало відповідно до 2021 року 9,25 грн.(при нормативі $\geq 0,7$), що на 1,98 грн більше порівняно з 2019 роком.

Загальний коефіцієнт покриття ТОВ «ХХХ» є вище нормативного протягом досліджуваних – 2019 - 2021 рр. На 1 грн. поточних зобов'язань у 2019 році припадає 11,78 грн. оборотних активів, тоді як у 2021 р. - 13,34 грн. оборотних активів підприємства (при нормативі $\geq 1,5$), що на 1,57 більше порівняно з базовим роком.

Допоміжні показники ліквідності та платоспроможності мають позитивну динаміку до збільшення.

Оскільки платоспроможність підприємства відображається в коефіцієнтах, за допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів на зміну коефіцієнта загальної ліквідності ТОВ «ХХХ» (табл. 3.16).

Таблиця 3.16

Вихідна інформація для факторного аналізу коефіцієнта загальної ліквідності ТОВ «ХХХ» за 2019, 2021 рр.

Показники	Умовні позначення	Роки		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
		2019	2021	абсолютне	відносне, %
1. Оборотні активи, тис. грн	ОА	232346	448350	+216004	+93,0
2. Поточні зобов'язання, тис. грн.	ПЗ	13442	25543	+12101	+90,0
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	КЗЛ	17,285	17,553	+0,268	x

Модель факторного аналізу коефіцієнта загальної ліквідності:

$$КЗЛ = \frac{ОА}{ПЗ} \quad (3.2)$$

За даними табл. 3.16 проводиться розрахунок умовного значення коефіцієнта загальної ліквідності:

$$КЗЛ_{ум} = \frac{ОА_1}{ПЗ_0} \quad (3.3)$$

$$КЗЛ_{ум} = 448350/13442=33,35$$

Загальна зміна (+;-) коефіцієнта загальної ліквідності ТОВ «XXX»:

$$\Delta КЗЛ = КЗЛ_1 - КЗЛ_0. \quad (3.4)$$

$$\Delta КЗЛ = 17,553 - 17,285 = +0,268.$$

у тому числі за рахунок факторів:

1. Оборотних активів:

$$\Delta КЗЛ_{оа} = КЗЛ_{ум} - КЗЛ_0. \quad (3.5)$$

$$\Delta КЗЛ_{оа} = 33,350 - 17,285 = +16,065 .$$

2. Поточних зобов'язань:

$$\Delta КЗЛ_{пз} = КЗЛ_1 - КЗЛ_{ум} \quad (3.6)$$

$$\Delta КЗЛ_{пз} = 17,553 - 33,350 = -15,797.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta КЗЛ = \Delta КЗЛ_{оа} + \Delta КЗЛ_{пз} \quad (3.7)$$

$$\Delta КЗЛ = 16,065 - 15,797 = +0,268.$$

Отже, коефіцієнт загальної ліквідності ТОВ «XXX» у 2021 році порівняно з 2019 роком збільшився на 0,268 пункти, в тому числі за рахунок зростання вартості оборотних активів на 216 млн. 4 тис. грн, або на 93%, коефіцієнт збільшився на 16,065 пункти, за рахунок збільшення суми поточних зобов'язань на 12 млн. 101 тис. грн, або на 90%. Перевірка підтвердила правильність розрахунків.

3.3. Визначення ознак поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності

Платоспроможність - це здатність підприємства сплачувати кошти за своїми зобов'язаннями, що настали і вимагають термінового погашення, необхідно об'єктивно підходити до планування залишку грошових коштів.

Вважається, що у підприємства на рахунках в банку і готівка в касі повинен бути залишок грошових коштів, який дорівнює різниці між кредиторською заборгованістю всіх видів, строки оплати якої настають протягом певного найближчого періоду (наприклад, тижня або декади), і поточною дебіторською заборгованістю на користь підприємства, платежі за якою очікуються в той самий період. Відношення залишку грошових коштів до різниці між кредиторською і дебіторською заборгованістю, виражене у відсотках, називається рівнем поточної платіжної готовності підприємства:

$$ППГ = \frac{ГК}{КЗ - ДЗ} \times 100, \quad (3.8)$$

де ППГ - рівень поточної платіжної готовності на відповідну дату, %;

ГК - залишок грошових коштів;

КЗ - кредиторська заборгованість;

ДЗ - поточна дебіторська заборгованість.

Нормативне значення даного показника знаходиться в межах 100%. Якщо рівень поточної платіжної готовності менше 100 %, то це свідчить про нестачу грошових коштів, якщо більше 100 % - про їх надлишок.

Ефективність фінансового менеджменту на підприємстві виявляється в тому, щоб на рахунках в банку та в касі грошей було б не менше (але й не більше), ніж потрібно для виконання поточних платежів, а решта їх має бути вкладена в матеріальні та інші ліквідні активи.

Згідно Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», неплатоспроможність - це неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого

строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами, в тому числі по заробітній платі, а також виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше як через відновлення платоспроможності.

Поточна неплатоспроможність - це фінансовий стан підприємства, коли на певний момент через випадковий збіг обставин у підприємства недостатньо високоліквідних активів для погашення поточних зобов'язань.

Показником, що характеризує поточну неплатоспроможність (Пнп), є різниця між сумою грошових коштів, їх еквівалентів, інших високоліквідних активів та сумою поточних зобов'язань:

$$\text{Пнп} = \text{ДФІ} + \text{ПФІ} + \text{ГК} - \text{ПЗ}, \quad (3.9)$$

де Пнп - показник поточної неплатоспроможності;

ДФІ- довгострокові фінансові інвестиції;

ПФІ - поточні фінансові інвестиції;

ГК - грошові кошти та їх еквіваленти;

ПЗ- поточні зобов'язання.

Якщо $\text{Пнп} < 0$, то це свідчить про поточну неплатоспроможність суб'єкта господарювання.

Визначимо ознаки поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності ТОВ «XXX» за допомогою даних табл. 3.17.

Таблиця 3.17

Визначення ознак поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр.

Показники	2019 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. (+;-) до 2019 р.
1. Довгострокові фінансові інвестиції, тис. грн	44727	53476	+8749
2. Поточні фінансові інвестиції, тис. грн	-	-	X
3. Грошові кошти та їх еквіваленти	72959	167993	+95034
4. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн	19729	33602	+13873
5. Показник поточної неплатоспроможності	97957	187867	+89910
6. Коефіцієнт загальної ліквідності	11,777	13,343	+1,566
7. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	0,915	0,925	+0,010
8. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	91750	206775	+115025

Отже, аналіз вихідних даних, які використовуються для розрахунку ознак

поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності ТОВ «XXX» показав:

- сума грошових коштів та їх еквівалентів у 2020 р. порівняно з 2019 р. збільшилася на 95 млн. 34 тис. грн., вартість довгострокових фінансових інвестицій на 8 млн. 749 тис. грн.;

- сума поточних зобов'язань та забезпечень зростає за досліджуваний період на 18 млн. 873 тис. грн.;

- зіставлення високоліквідних активів та поточних зобов'язань і забезпечень підприємства показало, що сума надлишок платіжних засобів склала у 2019 р. – 97 млн. 957 тис. грн., у 2021 р. відповідно – 187 млн. 867 тис. грн. Можна зробити висновок, що протягом досліджуваних років ТОВ «XXX» є абсолютно ліквідним та платоспроможним;

- коефіцієнт загальної ліквідності протягом досліджуваних років є вище нормативного, і свідчить про можливість ТОВ «XXX» погасити свої зобов'язання. Зокрема, у 2019 році показник вище нормативного у 7,9 раз, у 2021 році у 9,4 рази.

З метою своєчасного виявлення тенденцій формування незадовільної структури балансу у прибуткове працюючих підприємств доцільно проводити оперативний (щоквартальний) аналіз їх платоспроможності за допомогою коефіцієнта Бівера (K_B), який визначається як відношення різниці між чистим прибутком та нарахованою амортизацією до суми зобов'язань:

$$K_B = \frac{ЧП - А}{ДЗ + ПЗ}, \quad (3.10)$$

де K_B - коефіцієнт Бівера;

ЧП - чистий прибуток;

А - амортизація;

ДЗ- довгострокові зобов'язання;

ПЗ- поточні зобов'язання.

Ознакою формування незадовільної структури балансу є такий фінансовий стан підприємства, коли на протязі тривалого проміжку часу (1,5-2

роки) коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2. Розрахуємо коефіцієнт Бівера ТОВ «XXX» за 2019 та 2021 рр. (табл. 3.18).

Таблиця 3.18

**Оперативний аналіз фінансового стану ТОВ «XXX» за допомогою
коефіцієнта Бівера**

Показники	2019 р.	2021 р.
1. Чистий прибуток, тис. грн	91750	206775
2. Амортизація, тис. грн	11631	20457
3. Довгострокові зобов'язання, тис. грн	0	0
4. Поточні зобов'язання, тис. грн	72959	167993
5. Коефіцієнт Бівера	1,098	1,109

Отже, розрахований показник протягом досліджуваних років є вище нормативного, що пов'язано із перевагою суми прибутку зниженого на амортизаційні відрахування над сумою поточних та довгострокових зобов'язань.

Для покращання показників ліквідності і платоспроможності підприємства запропонуємо такі заходи:

1. З метою підвищення показників ліквідності та платоспроможності підприємства пропонується ввести управління запасами підприємства з метою оптимізації запасів матеріалів, незавершеного виробництва та готової продукції.

2. Для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємству необхідно планувати свою фінансову діяльність та контролювати виконання фінансових планів.

3. З метою оперативного аналізу платоспроможності суб'єктів господарювання, а також постійного контролю за надходженням грошових коштів (від продажу продукції і товарів, надання робіт і послуг, в частині погашення дебіторської заборгованості та іншими надходженнями) і за виконанням зобов'язань за товарною кредиторською заборгованістю та перед іншими кредиторами, складається документ, який має назву платіжного календаря (балансу).

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки:

1. Здійснення фінансово-господарської діяльності ТОВ «XXX» пов'язане з постійним надходженням і витрачанням грошових коштів. Грошові потоки для підприємств може характеризуватися за наступними ознаками: масштабом обслуговування фінансово-господарського процесу; видом фінансово-господарської діяльності; ступенем управління та з урахуванням процесу діяльності тощо.

2. Класифікація грошових коштів підприємства, необхідна для залучення до практичної діяльності основних вимірників показників грошових потоків постійної платіжної стабільності та ординарної платоспроможності; фінансової стійкості; втілення узагальнення об'єктивних галузевих закономірностей грошових потоків і врахування їх в практиці обліку та аналізу.

3. Визначено, що обмеження грошовими ресурсами підприємств, ризик втрати платоспроможності, нестабільний фінансовий стан багатьох суб'єктів господарювання в макроекономічному середовищі викликало необхідність аналізу грошових коштів.

4. На основі досліджень нормативно-правових актів щодо організації обліку грошових коштів в Україні можна стверджувати, що сьогодні нормативно-правова база щодо готівкового обігу, готівкових та безготівкових платежів в основному відповідає потребам підприємства.

5. Грошові розрахунки ТОВ «XXX» здійснює у готівковій і безготівковій формах. Тут можна виділити такі напрямки: розрахунки, які пов'язані з процесом виробництва (основним видом виробництва є алмазний інструмент); розрахунки за результатами діяльності; внутрішньогосподарські розрахунки.

6. До касових операцій ТОВ «XXX» належать господарські операції, які пов'язані з одержанням і витратою готівки безпосередньо з каси підприємства. Для здійснення розрахунків готівкою у ТОВ «XXX» облаштовано касу.

Контроль за витрачанням грошових коштів у ТОВ «XXX» покладено на фінансову службу, на чолі з фінансовим директором. Фінансова служба тісно взаємодіє з відділом бухгалтерського обліку з приводу витрачання грошових коштів, їх доцільності, контролю за рухом тотівки та коштів на рахунках.

7. Безготівкові розрахунки між ТОВ «XXX» та контрагентами здійснюється через уповноважений банк. Обслуговуючим банком досліджуваного підприємства є Акціонерне товариство «Райффайзен Банк Аваль». У ТОВ «XXX» відкрито розрахункові рахунки як в національній, так і іноземній валюті. Безготівкові розрахунки проводяться за допомогою платіжних доручень, акредитивів та чеків.

8. Протягом досліджуваних років рух грошових коштів ТОВ «XXX» складався з руху грошових коштів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Найбільша частка грошових надходжень від операційної діяльності припадає на надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) з урахуванням ПДВ, АЗ.

9. Рух готівкових грошей і безготівкових платіжних засобів взаємопов'язаний. Однак у сукупному грошовому обороті ТОВ «XXX» переважають безготівкові розрахунки, що пов'язано з прискоренням розрахунків.

10. Інформації про грошові кошти на рахунках в банках відображається у фінансовій звітності ТОВ «XXX»:

- Балансі (Звіті про фінансовий стан) (ф. № 1), Розділ II «Оборотні активи», рядок 1165, стаття «Гроші та їх еквіваленти»;

- Звіті про рух грошових коштів (за прямим методом) (ф. № 3), рядок 3415, стаття «Залишок коштів на кінець року»;

- Примітках до річної фінансової звітності» (ф. № 5), розділ VI Грошові кошти, рядок 650, стаття «Поточний рахунок в банку»; рядок 660, стаття «Інші рахунки в банку (акредитиви, чекові книжки).

11. ТОВ «XXX» є платником податків, веде їх окремий облік та перебуває на загальній системі оподаткування. Операції з грошовими коштами, що є

об'єктами оподаткування для досліджуваного підприємства, пов'язані з процентами на строкових депозитах, розрахунками в іноземній валюті, її придбання та продаж. Встановлено, що станом на кінець 2021 р. ТОВ «XXX» не має податкового боргу. При веденні обліку податкових розрахунків товариство дотримується всіх норм чинного законодавства, вчасно подаючи податкову звітність та перераховуючи до бюджету обов'язкові платежі.

12. Проведено діагностику фінансового-економічної діяльності ТОВ «XXX» за 2019-2021 рр. Станом на 2020 рік є прибутковим та рентабельним, пр цьому обсяги продажу у 2021 році зросли порівняно з попередніми роками. Основні ринки збуту орієнтовані на ЗЕД. Показники аналізу фінансового стану дають змогу зробити висновки про незалежність від зовнішніх кредиторів, ліквідність та платоспроможність.

13. У структурі активів за характером участі у господарському процесі та швидкості обороту у 2019-2021 рр. переважала частка оборотних; у 2021 році сума власного капіталу збільшилась на 75,3%, у структурі пасивів переважає частка власного капіталу та становить 94,8%, 95,5%, 95,0%.

14. Аналіз ліквідності балансу показав, що протягом досліджуваних років баланс ТОВ «XXX» є абсолютно ліквідним, показники ліквідності та платоспроможності є вище нормативного.

Для покращення організації обліку грошових коштів, можна зробити наступні пропозиції: впровадити систему бухгалтерського обліку грошових коштів, яка б передбачала 4 етапи обліку (нормативне забезпечення обліку; удосконалення касових первинних документів; відображення інформації в реєстрах; заповнення звітності); розробити фінансові плани руху готівки на наступний рік в якому заплануємо обсяг доходів та обґрунтуємо статті витрат; удосконалити управлінський облік, щодо руху грошової маси, а саме: виділити центри надходження, витрачання та чистий рух грошових коштів.